

Redaktørers og journalisters vitneplikt

*Rettenns adgang til å pålegge redaktører og
journalister å identifisere sine anonyme kilder*

Mastergradsoppgave våren 2008

**Juridisk fakultet
Universitetet i Bergen**

Studentnummer 160 311

Veileder: Universitetsstipendiat Ragna Aarli

Innlevering 2. juni 2008

Antall ord: 13 975

INNHold

1. INNLEDNING	4
1.1 PROBLEMSTILLINGEN	4
1.2 PRESISERING OG AVGRENSNING	5
1.3 FORMÅL OG PLAN FOR FREMSTILLINGEN	6
2. NÆRMERE PRESENTASJON AV REGELEN	8
2.1 DET PRIMÆRE RETTSGRUNNLAGET	8
2.2 GRUNNLOVEN § 100	9
2.3 EMK ARTIKKEL 10	9
2.4 DET ØVRIGE RETTSKILDEBILDET	10
3. NASJONAL VITNEPLIKT I SKANDINAVISK BELYSNING	12
3.1 INNLEDNING	12
3.2 SVERIGE	12
3.2.1 VITNEPLIKT I SVERIGE	12
3.2.2 FORHOLDET MELLOM SVENSK OG NORSK RETT	14
3.3 DANMARK	15
3.3.1 VITNEPLIKT I DANMARK	15
3.3.2 FORHOLDET MELLOM DANSK OG NORSK RETT	16
3.4 SKANDINAVISK STANDARD FOR VITNEPLIKT	16
4. NÆRMERE OM DE MATERIELLE VILKÅR FOR VITNEPLIKT I NASJONAL RETT	18
4.1 GRUNNVILKÅR FOR KILDEVERN	18
4.1.1 PERSONELT ANVENDELSESOMRÅDE	18
4.1.2 MATERIELT ANVENDELSESOMRÅDE	20
4.1.2.1 KILDENS IDENTITET	20
4.1.2.2 KRAV TIL MOTTAK	20
4.1.2.3 SÆRLIG OM UPUBLISERTE OPPLYSNINGER	21
4.1.2.4 NÆRMERE OM OPPLYSNINGENES ART	21
4.1.3 BETYDNING AV KILDENS SAMTYKKE TIL IDENTIFIKASJON	23
4.2 KUMULATIVE TILLEGGSVILKÅR FOR VITNEPLIKT	24
4.2.1 VILKÅRET ”VEKTIGE SAMFUNNSINTERESSER”	24
4.2.1.1 GENERELT	24
4.2.1.2 ANDRE MENNESKERETTIGHETER	25
4.2.1.3 PRIVATE INTERESSER	26
4.2.1.4 PERSONVERNINTERESSER	27
4.2.1.5 BRUDD PÅ TAUSHETSPLIKT	27
4.2.1.6 TERSKELHØYDEN – ET UTGANGSPUNKT	29
4.2.2 VILKÅRET ”VESENTLIG BETYDNING FOR SAKENS OPPKLARING”	29
4.3 DEN ALMINNELIGE REGEL OM VITNEPLIKT	30
4.4 DEN PRESISERENDE SÆRREGELEN OM VITNEPLIKT	33
4.4.1 GENERELT	33
4.4.2 SAMFUNNSMESSIG BETYDNING	33
4.4.3 KRAV TIL AVSLØRING	35

4.4.4	TERSKELHØYDEN	35
4.5	KONKRETISERING AV TERSKELHØYDEN	37
4.5.1	INNLEDNING	37
4.5.2	KILDEN ER MULIG INFORMANT I EN VERSERENDE STRAFFESAK	37
4.5.3	MISTANKE OM BRUDD PÅ TAUSHETSPLIKT	39
5.	<u>VIRKNINGER AV VITNEPLIKT</u>	44
5.1	ANSVAR FOR YTRINGENS LOVLIGHET	44
5.2	HÅNDHEVINGSPROBLEMET	45
6.	<u>AVSLUTTENDE KOMMENTAR</u>	46
7.	<u>KILDEREGISTER</u>	47
7.1	LOV OG FORARBEIDER	47
7.2	NORSK RETTSTIDENDE	49
7.3	INTERNASJONALE RETTSKILDER	50
7.3.1	DEN EUROPEISKE MENNESKERETTSDOMSTOLEN	50
7.3.2	SVENSKE RETTSKILDER	50
7.3.3	DANSKE RETTSKILDER	50
7.4	LITTERATUR	51

Redaktørers og journalisters vitneplikt

Retten adgang til å pålegge redaktører og journalister å identifisere sine anonyme kilder

1. Innledning

1.1 *Problemstillingen*

Alle borgere har plikt til å møte som vitne og forklare seg overfor retten. Dette er den alminnelige hovedregelen i både sivile og straffesaker, jf. straffeprosessloven (heretter strpl.)¹ § 108 og tvisteloven (heretter tvl.)² § 24-1. Redaktører og journalister har rett til å kreve fritak fra den alminnelige vitneplikten, jf. strpl. § 125 første og annet ledd og tvl. § 22-11 første og tredje ledd.³ Medias kildevern er en fritaksrett fra den alminnelige hovedregelen om vitneplikt, men innebærer ikke noe bevisforbud.⁴ Regelen om redaktørers og journalisters vitneplikt regulerer rettens adgang til å gjøre unntak for fritaket fra vitneplikt for disse yrkesgruppene. Unntaket er regulert i strpl. § 125 tredje ledd og tvl. § 22-11 annet ledd. Problemstillingen er hva som kreves for at retten skal kunne pålegge redaktører og journalister å identifisere sine anonyme kilder.

Det er forutsatt i lovens forarbeider og i rettspraksis at fritaksregelen om kildevern er en hovedregel. Høyesterett uttalte i Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*) at regelen om kildevern må anses som en sideordnet regel med lovens hovedregel om alminnelig vitneplikt, og at tolkningen må ta utgangspunkt i at dette representerer to likeverdige regelsett. I lovens forarbeider er regelen omtalt slik: *"Mediearbeidere har imidlertid som hovedregel rett til å nekte å svare på spørsmål om identiteten til en anonym kilde. Unntaksvis kan retten likevel*

---

¹ Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25.

² Lov om mekling og rettergang i sivile tvister av 17. juni 2005 nr. 90.

³ Tvl. § 22-11 er ment å videreføre tvistemålsloven § 209a med en liten utvidelse i tredje ledd, jf. Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 460.

⁴ Se Henry John Mæland (2006) Kort prosess, s. 159-160 og Johs Andenæs (2000) Straffeprosess Bind I, s. 230-234.

pålegge slik vitneplikt”, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 5. Redaktørers og journalisters vitneplikt er dermed et inngrep i hovedregelen om kildevern.

Kildevernet er en grunnleggende forutsetning for ytringsfrihet og informasjonsfrihet. Det er et anerkjent aspekt av mediernes ytringsfrihet etter EMK⁵ artikkel 10.⁶ Media er avhengig av informasjon fra anonyme kilder for å kunne fylle sin rolle som forum for fri informasjonsflyt, samfunnsopplysning og debatt, og som kritisk vokter slik at kritikkverdige forhold av samfunnsmessig betydning kommer frem i offentligheten. Uten forsikring om kildevern og anonymitet, antas det at mange kilder vil avstå fra å formidle informasjon til media. Inngrep i kildevernet vil dermed medføre at journalisters informasjonskilder forsvinner, og på den måten undergrave medias rolle som samfunnsvokter.⁷

Reportasjer eller artikler i media kan imidlertid inneholde opplysninger av interesse for oppklaringen av et straffbart forhold eller for opplysningen av en sivil sak. Hensynet til effektiv rettshåndhevelse og tvisteløsning er hovedbegrunnelsen for at retten unntaksvis kan pålegge redaktører og journalister å identifisere sine anonyme kilder.⁸

1.2 Presisering og avgrensning

Redaktørers og journalisters vitneplikt er direkte regulert i strpl. § 125 tredje ledd og tvl. § 22-11 annet ledd. Bestemmelsene er nærmest identiske, og det foretas derfor ikke en separat behandling av straffeprosess og sivilprosess. Endringen som er foretatt i tvl. § 22-11 annet og tredje ledd er ment å innebære samme endring i adgangen til å pålegge redaktører og journalister vitneplikt etter strpl. § 125 tredje ledd.⁹ Det tas derfor utgangspunkt i ordlyden etter tvl. § 22-11. Selv om problemstillingen oftest blir satt på spissen i straffesaker, er det i seg selv ikke grunnlag for å avgrense mot redaktørers og journalisters vitneplikt i sivile saker.

Regelen om redaktørers og journalisters vitneplikt får ikke direkte anvendelse på spørsmål om vitneplikt overfor politiet¹⁰ eller andre forvaltningsorganer. Det presiseres i

⁵ Europarådets konvensjon av 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter med tilleggsprotokoller.

⁶ Goodwin v. UK. Dom av 27. mars 1996.

⁷ Se nærmere om hensyn for kildevern: Ina Cathrine Lindahl (1999) Pressens kildevern, s. 13-16.

⁸ Se nærmere om hensyn for vitneplikt: Ina Cathrine Lindahl (1999) Pressens kildevern, s. 16-19.

⁹ Ot.prp.nr.74 (2005-2006) s. 17.

¹⁰ Strpl. § 230: Politiet kan ikke pålegge redaktører og journalister vitneplikt, men ved nektelse kan påtalemyndigheten begjære rettslig avhør.

forarbeidene at bestemmelsene om kildevern bare gjelder fritak fra den alminnelige plikten til å vitne overfor retten. Pressen har i utgangspunktet ingen forklaringsplikt overfor andre offentlige myndigheter med mindre det er særskilt lovhjemmel for det. Det er videre uttalt at *”Rettergangslovenes bestemmelser om kildevern kan ikke påberopes som direkte grunnlag for å nekte å gi kildeopplysninger der dette ellers er pålagt”*, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 15. Disse spørsmålene faller derfor utenfor oppgavens problemstilling.

Ransaking, beslag, kommunikasjonskontroll og overvåking er andre inngrep i kildevernet, og reiser likeartede problemstillinger. Reglene om dette belyser kompleksiteten av vern om anonyme kilder, og illustrerer praktisk omgåelse av regelen om redaktørers og journalisters vitneplikt. Dette faller imidlertid også utenfor oppgavens problemstilling.¹¹

1.3 Formål og plan for fremstillingen

Formålet med analysen av regelen om vitneplikt i strpl. § 125 og tvl. § 22-11 er å drøfte hva som kreves for at det er aktuelt og akseptabelt for retten å pålegge redaktører og journalister vitneplikt. Herunder er det et mål å systematisere vilkårene for vitneplikt, og angi hvor høy terskelen er. Det primære rettsgrunnlaget er særegent ved at det har en sterk relasjon til både konstitusjonelt og internasjonalt nivå.¹² Problemstillingen avspeiler et politisk verdivalg i avveiningen mellom grunnleggende hensyn i et demokratisk samfunn.

Fremstillingen starter med en nærmere presentasjon av regelen om vitneplikt og rettskildebildet i kapittel to. I kapittel tre blir den svenske og danske reguleringen av vitneplikt for journalister presentert for å sette den norske regelen i perspektiv. Både Sverige og Danmark er land det er naturlig for Norge å sammenligne seg med.

Hoveddelen i kapittel fire er en drøftelse av de materielle vilkår for redaktørers og journalisters vitneplikt etter nasjonal rett. Fremstillingen vil først ta for seg grunnvilkår for kildevern, og deretter vilkårene for vitneplikt. I praksis oppstår spørsmålet om vitneplikt for media oftest der kilden er en mulig informant i en verserende straffesak eller der det foreligger mistanke om brudd på taushetsplikt. Disse to typetilfellene vil bli særskilt drøftet i avsnitt 4.5 for å konkretisere terskelhøyden.

¹¹ Behandlet i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 31-40. For dansk rett er spørsmålene behandlet samlet av Sten Schaumburg-Müller (2003) *Presseret*, s. 321-341.

¹² Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

Videre inneholder oppgaven en behandling av virkninger av vitneplikt i kapittel fem. Dette omhandler ansvar for ytringens lovlighet og håndheving av vitneplikten. Til slutt gis det en avsluttende kommentar i kapittel seks.

2. Nærmere presentasjon av regelen

2.1 Det primære rettsgrunnlaget

Det primære rettsgrunnlaget for redaktørers og journalisters vitneplikt er strpl. § 125 tredje ledd og tvl. § 22-11 annet ledd, og lyder:

”Når vektige samfunnsinteresser tilsier at opplysning etter første ledd gis, og det er av vesentlig betydning for sakens oppklaring, kan retten etter en samlet vurdering likevel gi pålegg om at beviset skal framlegges eller at navnet skal opplyses. Dersom forfatteren eller kilden har avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent, kan slikt pålegg bare gis når det er særlig påkrevd at navnet gjøres kjent.”

Det første kravet for vitneplikt er at opplysningen omfattes av kildevernet i strpl. § 125 første ledd og tvl. § 22-11 første og tredje ledd. Dette beror på personelle og materielle regler om kildevernets omfang, og blir heretter betegnet som grunnvilkår for kildevern.¹³

Forutsatt at grunnvilkårene for kildevern er oppfylt, oppstiller bestemmelsen to kumulative tilleggsvilkår for vitneplikt. Opplysningen om kilden må være av *”vesentlig betydning for sakens oppklaring”*. I tillegg må det foreligge *”vektige samfunnsinteresser”* som tilsier at opplysningen gis.

Dersom de to kumulative vilkårene er oppfylt, *”kan”* retten etter en *”samlet vurdering”* pålegge vitnet at opplysning om kilden skal oppgis. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at retten har en fakultativ adgang til å pålegge vitneplikt etter at det er foretatt en konkret interesseavveining. Dette omtales som den alminnelige regel om redaktørers og journalisters vitneplikt.¹⁴

Videre omtales annet punktum som den presiserende særregelen om redaktørers og journalisters vitneplikt.¹⁵ Denne regelen får anvendelse dersom de to kumulative tilleggsvilkår for vitneplikt er oppfylt, og kilden har *”avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent”*. Vitneplikt kan da bare pålegges hvis det er *”særlig påkrevd”*. En

¹³ Ina Cathrine Lindahl (1999) Pressens kildevern, s. 19-32: Hun betegner dette som *”Virkeområdet for kildevernbestemmelsene”*. Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 318-344: Han deler omfanget av kildevernet inn i fire spørsmål: *Hvem som kan påberope seg kildevernet, hvilke opplysninger som omfattes av kildevernet, hvem kildevernet kan påberopes overfor og når det er akseptabelt å gripe inn i kildevernet.*

Etter min terminologi omfatter grunnvilkår for kildevern de tre første spørsmålene Eggen oppstiller, mens vilkårene for vitneplikt omfatter det fjerde spørsmålet om når det er akseptabelt å gripe inn i kildevernet.

¹⁴ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 20-27.

¹⁵ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27-29.

naturlig forståelse av ordlyden tilsier at terskelen for å pålegge vitneplikt er strengere etter den presiserende særregelen enn etter den alminnelige regel.

2.2 Grunnloven § 100

Grunnloven¹⁶ § 100 ble totalrevidert i 2004.¹⁷ Det var i den forbindelse enighet om at retten til taushet om faktiske opplysninger skulle grunnlovfestes.¹⁸ Departementet fremholdt at *”Medienes rett til å nekte å oppgi sin kilde er som utgangspunkt omfattet av bestemmelsen. Dagens bestemmelser om rett til kildevern og unntak fra dette, jf. tvistemålsloven § 209a og straffeprosessloven § 125, er forenlige med andre ledd”*, jf. St.meld.nr.26 (2003-2004) s. 183. Det er etter dette ikke tvilsomt at medias kildevern er beskyttet av Grunnloven § 100.¹⁹

2.3 EMK artikkel 10

Den europeiske Menneskerettskonvensjonen (heretter EMK)²⁰ er inkorporert som norsk rett, og har ved motstrid forrang for annen norsk lov, jf. menneskerettsloven § 3.²¹ Norsk rett må derfor tolkes i samsvar med praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (heretter EMD).

Retten til ytringsfrihet er vernet av EMK artikkel 10 første ledd. Dette omfatter også den negative ytringsfrihet og medias kildevern. I *Goodwin mot Storbritannia* la EMD uten nærmere diskusjon til grunn at medias kildevern er beskyttet av EMK artikkel 10.²² I forarbeidene er det uttalt at *”Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 10 bestemmer at enhver har rett til ytringsfrihet. Ytringsfriheten omfatter også retten til å forholde seg taus”*, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 15.

Artikkel 10 er bygget opp som en hovedregel det kan gjøres unntak fra. Vilkårene for å pålegge redaktører og journalister vitneplikt, er at det har hjemmel i lov (*”prescribed by*

¹⁶ Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814 nr. 00.

¹⁷ Se Ytringsfrihetskommisjonens utredning NOU 1999:27 *”Ytringsfrihed bør finde Sted”* og St.meld.nr.26 (2003-2004) om endring av Grunnloven § 100.

¹⁸ St.meld.nr.26 (2003-2004) s. 35.

¹⁹ Før Grunnlovsendringen av 2004 var det uenighet i den juridiske teori om hvorvidt kildevernet var beskyttet av Grunnloven § 100, jf. NOU 1997:19 s. 106. Kyrre Eggen (2002) *Ytringsfrihet*, s. 317: Han skrev i denne doktoravhandlingen at kildevernet ikke var grunnlovsbeskyttet. Jon Rabben (2001) *Pressens kildevern*, s. 209 og 215: Han postulerte derimot at kildevernet var beskyttet begrunnet i kildens frihet til å ytre seg anonymt.

²⁰ Europarådets konvensjon av 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter med tilleggsprotokoller.

²¹ Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30.

²² *Goodwin v. UK*. Dom av 27. mars 1996.

law”), at det ivaretar et legitimt formål (*”in the interests of... ”*) og er nødvendig i et demokratisk samfunn (*”necessary in a democratic society”*), jf. EMK artikkel 10 annet ledd.²³

Prejudikatet om redaktørers og journalisters vitneplikt fra EMD er Goodwin mot Storbritannia.²⁴ Denne dommen er sentral fordi det er den første og foreløpig eneste saken fra EMD om medias vitneplikt. Den er også viktig fordi det er en plenumsdom med prinsipielle uttalelser om kildevernets betydning. Domstolen formulerte som utgangspunkt at pålegg om vitneplikt for redaktører og journalister bare er akseptabelt dersom det kan forsvares av en *”overriding requirement in the public interest”*. Det oppstilles dermed et krav om at vitneplikt må la seg forsvare av dominerende offentlige interesser. Videre ble det i denne dommen uttalt at *”limitations on the confidentiality of journalistic sources call for the most careful scrutiny by the Court”*. Dermed kan det synes som at prøvingsintensiteten ved spørsmål om inngrep i kildevernet skal være særlig streng.²⁵

Den europeiske menneskerettsdomstolen tok også stilling til prinsipielle sider ved kildevernet i Roemen og Schmit mot Luxembourg.²⁶ Denne saken gjaldt en tillatelse til ransaking i forbindelse med etterforskning av brudd på taushetsplikt. Uttalelsene er likevel overførbare til spørsmålet om vitneplikt.²⁷ Disse to avgjørelsene setter en internasjonal minstestandard for kildevern.²⁸

2.4 Det øvrige rettskildebildet

Problemstillingen er behandlet i forarbeider ved flere anledninger. Bakgrunnen for den opprinnelige bestemmelsen om redaktørers og journalisters vitneplikt er omhandlet i Ot.prp.nr.35 (1978-1979) på s. 147-148 i tillegg til straffeprosesslovkomiteens innstilling på s. 206-209 og Inst.O.nr.37 (1980-1981) på s. 21-22. Til tross for en anmodning fra Norsk Presseforbund i januar 1997 om enda sterkere kildevern, ble lovforslaget opprettholdt i sin

²³ Se nærmere Erik Møse (2004) Menneskerettigheter, s. 99-101 og Jørgen Aall (2004) Rettsstat og menneskerettigheter, s. 98-133.

²⁴ Goodwin v. UK. Dom av 27. mars 1996.

²⁵ Se nærmere Erik Møse (2004) Menneskerettigheter, s. 474-475 og Jørgen Aall (2004) Rettsstat og menneskerettigheter, s. 231.

²⁶ Roemen and Schmit v. Luxembourg. Dom av 25. februar 2003.

²⁷ Se Jon Fridrik Kjølbro (2007) Den europæiske menneskerettighedskonvention – for praktikere, s. 545-546.

²⁸ Se Emmanuel E. Paraschos (1998) Media Law and Regulation in the European Union. National, Transnational and U.S. Perspectives, s. 87-92.

opprinnelige form. Departementet uttalte at spørsmålet måtte utredes nærmere, jf. Ot.prp.nr.35 (1978-1979) s. 147-148.

Straffeprosessloven av 22. mai 1981 nr 25 trådte i kraft 1. januar 1986, jf. lov av 14. juni 1985 nr. 71. I den forbindelse ble redaktørers og journalisters vitneplikt behandlet på nytt, jf. Ot.prp.nr.53 (1983-1984) s. 59-61 og Inst.O.nr.72 (1984-1985) s. 16-17. Norsk Presseforbund viste igjen til at kildevernet hadde et svakere vern i norsk lovgivning enn i land det var naturlig å sammenligne seg med. Bestemmelsen ble da omformet for å styrke kildevernet, og adgangen til å pålegge redaktører og journalister vitneplikt ble innsnevret.

Senere kom lov av 4. juni 1999 nr. 37 om endringer i rettergangslovene. Endringen omhandlet offentlighet i rettspleien, og medias vern for sine kilder i forbindelse med rettssaker. Spørsmålet om redaktørers og journalisters vitneplikt ble da grundig behandlet i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) på s. 5-6 og 10-31, Inst.O.nr.28 (1998-1999), Besl.O.nr.34 (1998-1999) og NOU 1988:2 ”*Kildevern og offentlighet i rettspleien*”. Innledningsvis ble det bemerket at lovendringen tok sikte på å styrke kildevernet ved å innsnevre adgangen til unntaksvis å kunne pålegge vitneplikt. Departementet fastslo at lovendringene var en ytterligere befestning av et generelt sterkt kildevern, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

Forarbeidshistorikken viser at problemstillingen er utførlig behandlet av lovgiver. I tillegg gjenspeiler utviklingen en trinnvis innskjerping av adgangen til å pålegge vitneplikt.

Videre viser søk i Lovdata at Høyesterett har behandlet problemstillingen i ca 20 saker mellom 1976 og 2008.²⁹ Dette illustrerer at redaktørers og journalisters vitneplikt har blitt satt på spissen med jevne mellomrom i norsk rettspraksis.³⁰ Høyesterett har i løpet av denne tiden bare pålagt vitneplikt i to saker. Det var resultatet i Rt 1986 s. 1245 (*Hjertetransplantasjon*) og Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*). Begge sakene gjaldt mistanke om brudd på taushetsplikt.

---

²⁹ Rt 1976 s. 1219 (*Bill.mrk.*), Rt 1986 s. 1245 (*Hjertetransplantasjon*), Rt 1987 s. 910 (*Rettergangsbrot hjertetransplantasjon*), Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*), Rt 1992 s. 407 (*Filmmateriale*), Rt 1993 s. 982 (*Ulvejakt*), Rt 1995 s. 147 (*Veitrafikk*), Rt 1995 s. 1166 (*Lydbånd*), Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*), Rt 1996 s. 180 (*Skatt*), Rt 1996 s. 1164 (*Rettergangsbrot gjengangerplakat*), Rt 1996 s. 1375 (*Motorsykkkel*), Rt 1997 s. 869 (*Munch*), Rt 1997 s. 1734 (*Basehopp*), Rt 1999 s. 532 (*Notatblokk*), Rt 2000 s. 234 (*Motorsykkkel*), Rt 2000 s. 531 (*Siktet journalist*), Rt 2001 s. 837 (*Drapsetterforskning*), Rt 2002 s. 489 (*Kjendisbedrageri*), Rt 2003 s. 28 (*Medielinjen*), Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*)

³⁰ Se også Nils Øy (1994) Anonymitetsrett og kildevern, s. 53-74: Oversikt over kildevernssakene fra 1952-1994.

3. Nasjonal vitneplikt i skandinavisk belysning

3.1 Innledning

Formålet med en komparativ sammenligning med Sverige og Danmark er å klarlegge om vitnereglene nasjonalt i utgangspunktet gir redaktører og journalister bedre eller dårligere vern enn i de andre skandinaviske landene. Dette er av interesse og et relevant vurderingsmoment for drøftelsen av terskelhøyden nasjonalt i kapittel fire.

3.2 Sverige

3.2.1 Vitneplikt i Sverige

I Sverige er ytringsfriheten regulert i tre ulike regelsett. Dette er Tryckfrihetsförordningen (TF)³¹ om ytringer i trykte skrifter, Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL)³² om ytringsfriheten i andre medier og Regeringsformen (RF)³³ som er mer generell.

Prinsippet om ”*meddelarskydd*” er sentralt i den svenske ytringsfrihetsreguleringen, jf. 1 kap. 1 § TF og 1 kap. 1 § YGL. Dette gjennomføres som en ”*rätt till anonymitet*”, jf. 3 kap. TF og 2 kap. YGL. Kildevernet er her beskyttet gjennom en anonymitetsrett for kilden, etterforskningsforbud for myndighetene og taushetsplikt for media om kilders identitet.

Anonymitetsrett er for det første en rett for kilden til å formidle informasjon og opplysninger anonymt, jf. 2 kap. 1-2 § YGL og 3 kap. 1-2 § TF. Dersom vedkommendes identitet blir kjent, kan det ikke reageres med straff eller annen offentligrettslig forfølgning.

Taushetsplikten er et forbud for massemedia mot å avsløre hvem som er deres anonyme kilder. Dette er formulert slik at mediearbeidere ”*får inte röja*” hva de vet om hvem som er kilder eller forfattere, jf. 2 kap. 3 § YGL og 3 kap. 3 § TF. Brudd på denne taushetsplikten kan medføre straffansvar. Det fremgår at den som ”*uppsåtligen eller av oaktsomhet bryter mot sin tystnadsplikt*” skal dømmes til bøter eller fengsel oppad begrenset til ett år, jf. 2 kap. 5 § YGL og 3 kap. 5 § TF. For straffbarhet kreves det dermed ikke at kildens identitet oppgis uttrykkelig.

³¹ Tryckfrihetsförordningen av 5. april 1949 nr. 105.

³² Yttrandefrihetsgrundlagen av 14. november 1991 nr. 1469.

³³ Regeringsformen av 28. februar 1974 nr. 152.

Taushetsplikten er ikke absolutt. Unntakene er likelydende regulert i 2 kap. 3 § nr. 1-5 YGL og 3 kap. 3 § nr. 1-5 TF. Det kan for det første gjøres unntak fra taushetsplikten dersom kilden *"har samtyckt"* til at identiteten blir oppgitt. Dette innebærer at media ikke har taushetsplikt dersom kilden har samtykket til at identiteten kan avsløres. Samtidig er ikke dette en hjemmel for retten til å pålegge media vitneplikt. Unntak fra taushetsplikten kan også være aktuelt dersom kilden er *"tilltalad eller skäligen misstänkt"* for nærmere oppregnede alvorlig taushetspliktbrudd. Dermed gir dette hjemmel for unntak fra medias taushetsplikt.

Videre kan det gjøres unntak fra taushetsplikten dersom retten av hensyn til en *"allmänt eller enskilt intresse"* finner at det er av *"synnerlig vikt"* å få kilden identifisert i rettslig avhør. Dette tilsier at det må foreligge en så tungtveiende interesse at kildevernet må vike. Forutsatt at vilkårene er oppfylt, kan retten da pålegge redaktører og journalister vitneplikt.

Eksempler på interesser som kan begrunne vitneplikt er etter svensk rett at identifikasjon av kilden kan være med på å bevise uskyld for en tiltalt i en straffesak, eller at opplysningen vil kunne gi politiet tilgang på de bevis de trenger i en etterforskning. Domstolene i Sverige er imidlertid tilbakeholdne med å pålegge vitneplikt, og bare dersom alle andre alternativer for å nå et formål ikke fører frem.³⁴

Etterforskningsforbudet innebærer at offentlige myndigheter som hovedregel ikke har rett til å foreta undersøkelser for å finne en anonym kilde, forfatter eller opphavsmann, eller for å bringe klarhet i hvem som ellers har bidratt til offentliggjøring av en ytring, jf. 2 kap. 4 § YGL og 3 kap. 4 § TF. Dette forbudet er straffesanksjonert, jf. 2 kap. 5 § YGL og 3 kap. 5 § TF.

Forbudet mot etterforskning er ikke absolutt. Det fremgår at i så tilfelle *"skall därvid beaktas den i 3 § angivna tystnadsplikten"*, jf. 2 kap. 4 § YGL og 3 kap. 5 § TF. Etterforskning kan dermed foretas på samme vilkår som unntak fra taushetsplikten.

---

³⁴ Emmanuel E. Paraschos (1998) Media Law and Regulation in the European Union. National, Transnational and U.S. perspective, s. 89-90.

3.2.2 Forholdet mellom svensk og norsk rett

Samlet sett er kildevernet i Sverige vernet på andre måter enn i Norge. Anonymitetsrett for kilden, taushetsplikt for media og etterforskningsforbud for myndighetene er utgangspunkter som sender signaler om et godt kildevern.³⁵

Selv om kildevernet etter norsk rett indirekte verner om kildens anonymitetsrett, er ikke dette en uttrykt rettighet på lik linje som i Sverige.³⁶ Dette kan i utgangspunktet tyde på at Sverige har et bedre kildevern enn Norge. Ved endringen av Grunnloven § 100 i Norge, fremholdt Departementet at det er naturlig å vurdere om dagens kildevernsbestemmelser i fremtiden bør suppleres med mer vidtrekkende bestemmelser, herunder anonymitetsrett og etterforskningsforbud. Ifølge Departementet bør en slik endring i så fall vurderes i lys av den svenske bestemmelsen om "*meddelarskydd*".³⁷ Dette indikerer at det er et politisk ønske i Norge om å utvide kildevernet til å også omfatte en anonymitetsrett for kilden og etterforskningsforbud for myndighetene på lik linje med gjeldende rett i Sverige.

Verken taushetsplikten eller etterforskningsforbudet er absolutt. Retten har adgang til å pålegge vitneplikt dersom retten finner det er "*synnerlig vikt*" av hensyn til interessen som taler for identifikasjon av kilden. Media er dermed ikke helt fritatt for vitneplikt i Sverige.

Den største forskjellen mellom svensk og norsk rett er at Sverige har valgt andre utgangspunkter for kildevernet. Mens kildevernet i Norge er formulert som en rett for media, er det i Sverige regulert som et straffesanksjonert forbud for media. Dessuten er det en forskjell at svensk rett har et straffesanksjonert etterforskningsforbud for myndighetene mot å etterforske hvem som er medias anonyme kilder. Lovreguleringen i Sverige er interessant for Norge i et de lege ferenda perspektiv. Det er naturlig å bruke erfaringene fra Sverige dersom det skal vurderes endringer og utvidelser av kildevernet.

---

³⁵ Se Emmanuel E. Paraschos (1998) Media Law and Regulation in the European Union. National, Transnational and U.S. Perspectives s. 89-90.

³⁶ Nils Øy (1994) Anonymitetsrett og kildevern, s. 8: Han argumenterer for at Norge også bør bruke betegnelsen anonymitetsrett i stedet for kildevern, for å få frem at det dreier seg om en kildes rett til å være anonym, og ikke en spesiell rett for journalister. Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 318: Han mener derimot at kildevern er mer treffende i norsk rett fordi kildevernet er beskyttet av ytringsfriheten av hensyn til at massemediene skal kunne utøve sine tiltenkte funksjoner.

³⁷ St.meld.nr.26 (2003-2004) s. 165, høyre spalte.

3.3 Danmark

3.3.1 Vitneplikt i Danmark

Hovedregelen i dansk rett er at redaktører og andre mediearbeidere har rett til å kreve fritak fra den alminnelige vitneplikten i retsplejeloven § 168, jf. § 172 stk 1-4.³⁸ Utgangspunktet er dermed kildevern.

Retten kan pålegge redaktører og journalister å identifisere sine anonyme kilder i to alternative tilfeller. Vilkårene etter det første alternativet er at det foreligger en *”lovovertrædelse, som er af alvorlig karakter, og som efter loven kan medføre straf af fængsel i 4 år eller derover”*. Forutsetningen for vitneplikt er da at opplysningen om kildens identitet *”må antages at have afgørende betydning for sagens opklaring”* og at *”hensynet til opklaringen klart overstiger massemediernes behov for at kunne beskytte deres kilder”*, jf. retsplejeloven § 172 stk 5.

Dansk rett oppstiller som vilkår at hensynet til oppklaringen klart overstiger massemedienes behov for kildevern. Det må således foretas en interesseavveining mellom hensynet til sakens oppklaring på den ene siden mot hensynet til medias kildevern. Dessuten tilsier ordlyden *”klart”* at det oppstilles en høy terskel der hensynet til oppklaring av saken må ha en betydelig interesseovervekt.

Den andre alternative hjemmelen for vitneplikt etter dansk rett forutsetter at saken angår *”overtrædelse af straffelovens §§ 152-152c”*, jf. retsplejeloven § 172 stk 6. Dette innebærer at det må foreligge visse brudd på taushetsplikt. I motivene til den danske retsplejeloven § 172 uttales det at vitneplikt ikke bør kunne pålegges *”hvis det begåede brudd på tavshedspligten alene skader offentlige interesser uden at være af så alvorlig omfang, at paragrafferne om statsforbrydelser eller tilsvarende meget alvorlige forbrydelser må anses for å være overtrådt”*.³⁹ Videre refereres samme sted: *”Almindelige tavshedspligtbrud bør derimod ikke kunne føre til undtagelse fra kildebeskyttelsen, med mindre der ved groft misbrug af stilling eller hverv er udleveret oplysninger om menneskers privatliv eller virksomheders driftshemmeligheder m.m.”*⁴⁰ Etter dette må det foreligge alvorlige taushetspliktbrudd for at det skal medføre vitneplikt.

³⁸ Retsplejeloven av 23. oktober 2007 nr. 1261.

³⁹ Referat i justisministerens lovforslag nr. L 132.1990.91 s. 37 av motivene til den lovtekst som ble vedtatt i Folketinget.

⁴⁰ Gjengitt i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

Regelen om at retten kan pålegge vitneplikt ved brudd på taushetsplikt ”*gælder dog ikke*” hvis det må antas at kilden ”*har villet afdække forhold, hvis offentliggørelse er af samfunsmæssig betydning*”, jf. retsplejeloven § 172 stk 6. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at kildevernet er absolutt der kilden har avdekket forhold av samfunnsmessig betydning. Denne tolkningen støttes av dansk rettspraksis.⁴¹ Det oppstilles etter dansk rett ikke et krav om at kilden faktisk avdekket slike forhold, bare at den hadde som intensjon å gjøre det.

3.3.2 Forholdet mellom dansk og norsk rett

Dansk rett har flere likhetstrekk med norsk rett enn hva svensk rett har. Vilkårene for vitneplikt er mer sammenlignbare. Redaktørers og journalisters vitneplikt er på samme måte som i Norge et unntak fra hovedregelen om kildevern. Reglene om kildevern og vitneplikt i dansk og norsk rett har dermed store likhetstrekk.⁴²

Norsk rett har imidlertid ikke oppstilt et tilsvarende vilkår som dansk rett om at det må foreligge en alvorlig forbrytelse som kan medføre straff av fire år eller mer. Dette danske vilkåret kan derfor synes å innsnevre adgangen til vitneplikt i større grad enn etter norsk rett.

En annen forskjell mellom dansk og norsk rett, er at Danmark fremdeles setter brudd på taushetsplikt i en særstilling. Dersom kilden har avdekket forhold av samfunnsmessig betydning, er kildevernet absolutt. Disse forskjellene medfører at det i utgangspunktet kan synes som at dansk rett gir media et bedre kildevern enn etter norsk rett.

3.4 Skandinavisk standard for vitneplikt

Sammenlignet med resten av Skandinavia, har Norge valgt løsninger som samlet sett antagelig gir et svakere kildevern. Sverige har gått lengst ved at kildevernet søkes ivaretatt gjennom både en anonymitetsrett for kilden, et etterforskningsforbud for myndighetene og taushetsplikt for media. I dansk rett oppstilles det etter det første alternativet for vitneplikt et uttrykkelig vilkår om alvorlig forbrytelse. I saker om mistanke om brudd på taushetsplikt, er kildevernet i utgangspunktet absolutt der kilden har hatt en intensjon om å avdekke forhold av samfunnsmessig betydning.

⁴¹ UfR 2002, 1586V (*Birgit Rostrup*)

⁴² Sten Schaumburg-Müller (2003) *Presseret*, s. 321-332: Oversikt over vitneplikt etter dansk rett.

Både svensk og dansk rett gir i utgangspunktet mediene en bedre stilling enn etter norsk rett. Hensynet til skandinavisk rettsenhet taler dermed for at man ved den skjønnsmessige fastleggingen av den nasjonale terskelen for inngrep inntar en streng holdning til om inngrep skal være tillatt.

4. Nærmere om de materielle vilkår for vitneplikt i nasjonal rett

4.1 Grunnvilkår for kildevern

4.1.1 Personelt anvendelsesområde

Vitneplikts personelle anvendelsesområde etter strpl. § 125 tredje ledd og tvl. § 22-11 annet ledd er det samme som kildevernets personelle anvendelsesområde etter strpl. § 125 første og annet ledd og tvl. § 22-11 første og tredje ledd.⁴³

Spørsmålet er hvilken personkrets som omfattes av bestemmelsens anvendelsesområde. Den omfatter for det første *”redaktøren av et trykt skrift”*, og det er dermed klart at avisredaktører⁴⁴ omfattes. Videre omfatter bestemmelsen *”andre”* som har fått kjennskap til den anonyme kilden *”gjennom sitt arbeid”* for vedkommende forlag, redaksjon, pressebyrå eller trykkeri. En naturlig forståelse av ordlyden er vid, og omfatter både journalister og andre medarbeidere innenfor de opplistede mediene.

Videre er spørsmålet hvilke medier som omfattes av regelens anvendelsesområde. Foruten *”trykt skrift”*, får bestemmelsen anvendelse for redaktører og journalister i *”kringkasting”* eller *”annen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting”*. Ifølge forarbeidene tar ordlyden *”annen medievirksomhet”* sikte på å omfatte virksomheter der formålet er å spre informasjon og være et debattforum på samme måte som aviser og kringkasting. Herunder omfattes redaktører og journalister i nettaviser og andre elektroniske overføringer via internett. Sentrale momenter i vurderingen av om det kan karakteriseres som en medievirksomhet er om den aktuelle virksomheten har en ledende person med oppgaver tilsvarende en ansvarlig redaktør, og om forumet fremtrer som en kilde for løpende informasjon og debatt.⁴⁵ Bestemmelsen omfatter dermed redaktører, journalister og andre medarbeidere innenfor en medievirksomhet.

Problemstillingen er om bestemmelsen også omfatter personer utenfor en slik medievirksomhet. Disse personene er ikke omfattet av en naturlig forståelse av

⁴³ Det personelle anvendelsesområdet er noe utvidet i tvl. § 22-11, og dette får direkte virkning for strpl. § 125, jf. Ot.prp.nr.51 (2004-2005) s. 460.

⁴⁴ Straffeloven § 436 definerer redaktør som *”den som treffer avgjørelse om skriftets innhold eller om del av dette, enten han betegnes som redaktør eller som utgiver eller på annen måte”*.

⁴⁵ NOU 2001:32 s. 963-964.

bestemmelsens ordlyd. Spørsmålet ble vurdert av Høyesterett i Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*). Problemstillingen var om forfatterne av boka ”*Edderkoppen – Historien om en møbelhandler*” var omfattet av kildevernet. På bakgrunn av en naturlig tolkning av bestemmelsen og dens forhistorie, tok Høyesterett utgangspunkt i at bøker i sin alminnelighet faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde, og at bokforfattere ikke er omfattet. Bakgrunnen er at bestemmelsen i all hovedsak skal verne om pressens funksjoner, og ikke opplysninger i ethvert trykt skrift. Høyesterett konkluderte imidlertid med at bestemmelsen omfattet de to bokforfatterne. Begrunnelsen var at boken lå innenfor bestemmelsens formål om å fremme debatt om samfunnsspørsmål. Den var også blitt til gjennom en samfunnskritisk og oppsøkende journalistikk. Det ble videre lagt vekt på at forfatterne dels hadde bygget på kilder de hadde fått i sin virksomhet som journalister. Bestemmelsens anvendelsesområde kunne derfor ikke tolkes for snevert. Konklusjonen er blitt kritisert i den juridiske teori.⁴⁶ Imidlertid fremgår det av forarbeidene at Departementet mener den gir uttrykk for en tilfredsstillende løsning.⁴⁷ I dag kan resultatet også forankres i ordlyden som nevner ”forlag”. Det er likevel grunn til å tro at denne ordlyden skal tolkes strengt. Departementet ønsket ikke å utvide bestemmelsens anvendelsesområde til generelt å omfatte bokforfattere, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 30.

Utgangspunktet er dermed at bokforfattere ikke omfattes av bestemmelsens anvendelsesområde. Grensen mellom journalistikk og forfatterskap er likevel flytende. Dersom en journalist velger å presentere sitt materiale i bokform, vil journalisten etter omstendighetene kunne påberope seg kildevern. Vurderingen må bero på om boka kan karakteriseres som et resultat av en samfunnskritisk og oppsøkende journalistikk, og om den er blitt til gjennom en journalistisk arbeidsform. Ved alvorlig tvil, er det lagt til grunn at forfattere omfattes av bestemmelsens anvendelsesområde.⁴⁸

Slutningen i Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*) ble lagt til grunn av Høyesteretts Kjæremålsutvalg i Rt 2003 s. 28 (*Medielinjen*). Spørsmålet i saken var om retten kunne pålegge Høgskolen i Stavanger å utlevere filmopptak og råmateriale gjort av to studenter ved medielinjen. Kjæremålsutvalget var ikke enig med lagmannsretten i at bestemmelsens anvendelsesområde er begrenset til medieforetak med jevnlig utgivelse. Disse to dommene gir

⁴⁶ Se Einar Høgetveit (1998) Massemedienes kildevern. Noen refleksjoner med bakgrunn i Høyesteretts kjennelse i *Edderkopp*-saken, s. 570-577.

⁴⁷ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 30.

⁴⁸ Se Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 322.

samlet sett uttrykk for at enkeltutgivelser av journalistisk karakter også omfattes av kildevernets anvendelsesområde.

4.1.2 Materielt anvendelsesområde

4.1.2.1 Kildens identitet

Spørsmålet er hvilke opplysninger som omfattes av bestemmelsen. Etter første ledd omfattes opplysninger om hvem som er ”kilden” for opplysninger i en artikkel eller melding. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at kildevernet omfatter informasjon om kildens identitet. Dette inkluderer klart nok personopplysninger som kildens navn, adresse og telefonnummer.

4.1.2.2 Krav til mottak

I rettspraksis er det forutsatt at journalisten må ha ”mottatt” opplysninger fra en anonym kilde for at bestemmelsen om kildevern skal få anvendelse. Dette kravet ble lagt til grunn og nærmere utdypet i Rt 1997 s. 1734 (*Basehopp*). Høyesterett kom i denne saken til at en journalist måtte tåle beslag av filmruller som kunne være bevis for ulovlig inntrengning på et fabrikkområde. Beslagsretten etter strpl. § 204 går like langt som vitneplikten etter § 125. Høyesterett uttalte at fritaksregelen i § 125 bare gjelder ”mottatte opplysninger, ikke egne iakttagelser”. Opplysninger mottatt som privatperson eller andre egne iakttagelser faller utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.⁴⁹

Kravet til mottak illustreres også i en avvisningskjennelse fra EMD om bevisfremleggelse innbrakt av BBC.⁵⁰ Bakgrunn for saken var at BBCs journalister hadde tatt opptak av noen gateopptøyer. De ble anmodet om å fremlegge råmaterialet til bruk i en strafferettslig forfølgning av to politibetjenter som var tiltalt for en av demonstrantenes død. De nektet å fremlegge dette av hensyn til kildevernet. Informasjonen som skulle utleveres var imidlertid bilder tatt fra hendelser som fant sted i det offentlige rom, og ikke informasjon som BBC hadde mottatt i fortrolighet. Det forelå ikke noe betroelsesforhold. Kommisjonen fant derfor saken avgjørende forskjellig fra *Goodwin mot Storbritannia*.⁵¹ Det er dermed også i

---

⁴⁹ Se også Rt 1965 s. 1211, Rt 1992 s. 407, Rt 1995 s. 147 og Rt 1996 s. 1375.

⁵⁰ *BBC v. UK*. Avvisningskjennelse av 18. januar 1996.

⁵¹ *Goodwin v. UK*. Dom av 27. mars 1996.

samsvar med praksis fra EMD å oppstille et krav om at opplysningen må være mottatt i fortrolighet.

4.1.2.3 Særlig om upubliserte opplysninger

Det er ikke et vilkår at de opplysninger kilden har gitt er publisert. Kilden til upublisert redaksjonelt materiale omfattes også hvis kilden har *”betrodd”* opplysningene til redaktøren eller journalisten *”til bruk i dennes virksomhet”*, jf. første ledd, annet punktum. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at opplysningene må være gitt i fortrolighet til bruk i den journalistiske virksomhet. I forarbeidene er det lagt til grunn at vilkåret er oppfylt dersom kilden har regnet med at hans navn ikke skulle leveres ut, og at opplysningene skulle brukes i mottakerens virksomhet som pressemedarbeider, jf. Ot.prp.nr.35 (1978-1979) s. 148. Den europeiske menneskerettsdomstolen har også lagt til grunn at kildevernet omfatter upubliserte opplysninger.⁵²

4.1.2.4 Nærmere om opplysningenes art

Problemstillingen er hvilke nærmere opplysninger som angir kildens identitet. I Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*) konkluderte Høyesterett med at spørsmål om hvorvidt kilder har bedt om å være anonyme, om hvor mange kilder journalistene har fått opplysninger fra og hvordan journalisten har fått kjennskap til konkret informasjon, er opplysninger som omfattes av bestemmelsen. I denne forbindelse uttalte Høyesterett at kildevernet ville miste meget av sin betydning hvis spørsmål av denne karakter måtte besvares. Det ble uttalt at *”kildevernet må gå så langt at det heller ikke kan stilles spørsmål hvor formålet ikke er å komme på spor etter kilden, men hvor det kan bli resultatet”*.

Bestemmelsens anvendelsesområde ble også drøftet i Rt 1995 s. 1166 (*Lydbånd*). Spørsmålet var om retten kunne pålegge en TV-redaktør å utlevere lydbånd av en samtale mellom en journalist og en person som var under etterforskning etter straffeloven § 145. Høyesterett uttalte at kildevernet i strpl. § 125 ikke bare gir fritak *”for å oppgi vedkommendes navn, men også å gi opplysninger som identifiserer vedkommende”*. Konklusjonen i saken var imidlertid ikke avskjæring fordi den eneste kilden var kjent og selv ønsket fremleggelse. Uttalelsen i dommen gir likevel uttrykk for at bestemmelsen omfatter opplysninger som er

⁵² Goodwin v. UK. Dom av 27. mars 1996.

egnet til å identifisere kilden i vid forstand. En slik tolkning støttes også opp av hensynet til skandinavisk rettsenhet. I Sverige omfatter taushetsplikten opplysninger som i vid forstand kan være egnet til å avsløre kildens identitet.

Samme tolkning ble lagt til grunn i Rt 1996 s. 180 (*Skattesak*). Etter reportasjer om en politiaksjon i anledning en skattesak, reiste de berørte skattytere privat straffesak mot staten og kommunen. De gjorde gjeldende at det måtte foreligge et brudd på taushetsplikt. Journalistene ble ikke pålagt vitneplikt. Det subsidiære kravet fra saksøkerne var da at journalistene måtte svare på om kilden var ansatt i det offentlige. Høyesterett støttet seg på uttalelsen fra Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*), og la til grunn at kildevernet også omfatter opplysninger som kan være egnet til å identifisere kilden. Etter dette skal det legges til grunn en vid tolkning av bestemmelsens anvendelsesområde. I denne saken var opplysning om kilden arbeidet i det offentlige egnet til å avsløre kildens identitet. Denne opplysningen er ikke særlig personlig, og grensen trekkes dermed vidt for opplysninger som kan være egnet til å avsløre kildens identitet.

Videre er spørsmålet om bestemmelsen også omfatter opplysninger gitt av kilden. Dette ble drøftet av Høyesterett i Rt 1999 s. 532 (*Notatblokk*). Spørsmålet i saken var om retten kunne pålegge en journalist å utlevere bestemte notater eller deler av disse fra et intervju med en person som senere ble ført som vitne i straffesaken. Det var motstrid mellom artikkelen etter intervjuet og de opplysninger vitnet ga i avhør. Journalisten måtte vitne i straffesaken, og da det fremkom at han hadde en notatblokk med notater fra samtaler med personen, ble disse notatene begjært fremlagt. Det var klart at utleveringspålegget etter strpl. § 210 ikke gjaldt deler av notatene som inneholdt opplysninger om identiteten til andre kilder enn den kilden som allerede var kjent. Høyesterett uttalte at strpl. § 125 utelukkende verner om identiteten til kildene, og ikke andre opplysninger som er gitt til en journalist. Etter dette faller andre opplysninger gitt av kilden, og som ikke er egnet til å avsløre en anonym kildes identitet utenfor bestemmelsens anvendelsesområde.

Bestemmelsene om kildevern omfatter etter dette opplysninger om en anonym kildes identitet og opplysninger som i vid forstand kan være egnet til å resultere i identifikasjon av kilden.

4.1.3 Betydning av kildens samtykke til identifikasjon

Dersom kilden samtykker til å bli identifisert, er ikke fritak fra vitneplikten lenger nødvendig av hensyn til den konkrete kilden. I utgangspunktet kan dette tilsi at noe av begrunnelsen bak kildevernet faller bort.

Betydningen av samtykke fra kilden ble vurdert i Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*). Flere sentrale kilder hadde samtykket til at de to journalistene kunne vitne i retten. Høyesterett konkluderte imidlertid med at samtykke fra konkrete kilder ikke fører til bortfall av kildevernet. Begrunnelsen var at det er en allmenn interesse i å opprettholde kildevernet, og at bestemmelsen derfor har et generelt anvendelsesområde uavhengig av eventuelle samtykkeerklæringer. Hvis en av flere kilder nekter å gi samtykke til identifikasjon, kan dette føre til mistanke om at de har noe å skjule. Dersom journalisten har laget en reportasje eller artikkel bygget på flere anonyme kilder, kan det i tillegg bli vanskelig å forklare seg om en av dem uten å samtidig avdekke de andre.⁵³

Spørsmålet er om det er behov for å anvende regelen om kildevern dersom den anonyme kilden samtykker til identifikasjon. Hvis kilden velger å stå frem selv, foreligger det ikke lengre noe behov for å pålegge redaktører og journalister vitneplikt.

I Rt 2003 s. 28 (*Medielinjen*) var det begjært utlevering av råmateriale fra filmopptak gjort av to studenter ved medielinjen på Høgskolen i Stavanger. Politiet antok at opptakene var av vesentlig betydning som bevis i en straffesak i forbindelse med flere voldsepisoder i Stavanger sentrum. Høyesteretts Kjæremålsutvalg konkluderte med at strpl. § 125 åpenbart ikke kom til anvendelse i denne saken. Bakgrunnen var at de to studentene hadde filmet siktede i straffesaken etter avtale med han. Siktede hadde selv gitt opplysninger om dette til politiet. Det var derfor ikke en ukjent kilde å beskytte. Det er dermed klart at det også er en forutsetning at det finnes en anonym kilde. Hvis kilden velger å stå frem selv, kommer ikke bestemmelsen om kildevern til anvendelse.

Derimot kan det tenkes tilfeller der kilden ikke vil stå frem selv, men er villig til å bli identifisert av media i en rettssak. I slike tilfeller kan kilden være under press, og det bør

---

⁵³ Dette er blitt kritisert i teorien: Einar Høgetveit (1998) Massemedienes kildevern. Noen refleksjoner med bakgrunn i Høyesteretts kjennelse i Edderkopp-saken, s. 570-577: Han mener at samtykke må føre til at journalisten har forklaringsplikt på vanlig måte.

derfor ikke være opp til kilden å bestemme medias behov for kildevern. Dermed er det behov for regelen om redaktørers og journalisters vitneplikt.⁵⁴

Justisdepartementet har også lagt til grunn at samtykke fra kilden ikke er avgjørende for bestemmelsens anvendelsesområde. Bakgrunnen er at en kilde når som helst kan *”stå frem og angi seg som kilde om han eller hun skulle ønske det”*. Departementet konkluderte derfor med at *”samtykke fra en eller flere kilder som påberopes fra annet hold, ikke får betydning i saken”*, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 18. Etter dette er det behov for å anvende regelen om redaktørers og journalisters vitneplikt dersom den anonyme kilden har samtykket til identifikasjon i en retts sak, men velger å ikke stå frem selv.

4.2 Kumulative tilleggsvilkår for vitneplikt

4.2.1 Vilkåret ”vektige samfunnsinteresser”

4.2.1.1 Generelt

Det ene kumulative tilleggsvilkåret for vitneplikt er at *”vektige samfunnsinteresser”* tilsier at opplysning om kildens identitet oppgis. En naturlig forståelse av ordlyden oppstiller krav til interessens karakter og tyngde.

Spørsmålet er først hvilke interesser som kan subsumeres under *”samfunnsinteresser”*. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at offentlige interesser omfattes. I forarbeidene er det uttalt at i tillegg til statens eller det offentliges interesser som sådan, kan også fellesskapsinteresser eller allmenne interesser i samfunnet påregnes, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

Et mindretall i Kildevernutvalget ønsket at det skulle kreves *”klart overordnede samfunnsinteresser”*, og foreslo at vilkåret i loven skulle være *”særlig sterke samfunnsinteresser”*, jf. NOU 1988: 2 s. 19. I den forbindelse ble det gitt eksempler på klart overordnede interesser. Dette kunne være hensynet til oppklaring av helsepersonells brudd på yrkesmessig taushetsplikt vedrørende intime personopplysninger, hensynet til å hindre at uskyldige blir dømt og hensynet til oppklaring av brudd på taushetsplikt om opplysninger som

---

⁵⁴ Se Inst.O.nr.28 (1998-1999) s. 5.

kan skade rikets sikkerhet. Justisdepartementet sluttet seg imidlertid til flertallets forslag.⁵⁵ Disse konkrete eksemplene som mindretallet fremholdt som særlig sterke samfunnsinteresser, kan uten tvil subsumeres under ”samfunnsinteresser”. Hensynet til å hindre at uskyldige blir dømt og hensyn til oppklaring av svært alvorlige saker, er også i samsvar med eksemplene som er gitt etter svensk rett for vilkåret ”synnerlig vikt”.⁵⁶

4.2.1.2 Andre menneskerettigheter

Det er et legitimt formål for inngrep å verne om ”andres rettigheter” (*”protection of rights of others”*), jf. EMK artikkel 10 annet ledd. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at vern om andres rettigheter etter EMK og andre menneskerettskonvensjoner faller inn under uttrykket. Dette formålsalternativet vil for det første kunne være aktuelt dersom det oppstår interessekonflikt mellom retten til ytringsfrihet og andre menneskerettigheter.

Spørsmålet er hvilke andre menneskerettigheter som kan være et legitimt formål for å begrunne vitneplikt. Vern om ”retten til liv” etter EMK artikkel 2 er en rettighet som kan komme i konflikt med kildevern og være et legitimt formål for å pålegge vitneplikt. Dersom den anonyme kilden har gitt opplysninger om straffbare forhold som er begått, eller om at det kan være fare for liv i fremtiden, vil det kunne foreligge sterke samfunnsmessige interesser for at kildens identitet oppgis. Dette må anses som en offentlig interesse, og et legitimt formål for å verne om ”andres rettigheter”. Både forebygging av tap av liv og oppklaring av liv som allerede er gått tapt, vil dermed kunne subsumeres under ”samfunnsinteresser”.

Retten til liv er en interesse som også kan subsumeres under de legitime formålene hensyn til ”den nasjonale sikkerhet” og forebygging av ”uorden og kriminalitet” etter artikkel 10 annet ledd. Dersom den anonyme kilden har gitt informasjon om terrorisme eller annen alvorlig kriminalitet, vil pålegg om vitneplikt dermed ha et legitimt formål.

I tilfeller der kilden anses som mulig informant i en verserende straffesak, kan frykt for represalier tale for at kildens identitet ikke blir avslørt. Straffeprosessloven § 130a gir nå

⁵⁵ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

⁵⁶ Se Emmanuel E. Paraschos (1998) *“Media Law and Regulation in the European Union. National, Transnational and U.S. perspectives”*, s. 89-90.

hjemmel for anonym vitneførsel.⁵⁷ Denne regelen kan dermed avhjelpe kildens frykt for represalier.

Videre er *"retten til en rettferdig rettergang"* etter EMK artikkel 6 en rettighet som kan komme i konflikt med kildevernet og være et legitimt formål for å pålegge vitneplikt. Det er en sentral forutsetning for rettssikkerhet og en rettferdig rettergang at saker opplyses best mulig. Opplysning av saken bidrar til at domstolene kan avsi materielt riktige avgjørelser. I saker hvor reportasjer eller artikler har interesse for oppklaringen av et straffbart forhold eller opplysningen av en sivil sak, vil vitneplikt gi domstolene et større grunnlag for å vurdere holdbarheten av opplysningene. I tillegg kan da kilden selv innkalles som vitne. Hensynet til en rettferdig rettergang vil dermed kunne subsumeres under *"samfunnsinteresser"*.

4.2.1.3 Private interesser

Spørsmålet er om *"andres rettigheter"* er avgrenset til å bare omfatte andres menneskerettigheter, eller om også andres personlige rettigheter og private interesser omfattes. Forarbeidene har i utgangspunktet avgrenset vilkåret *"samfunnsinteresser"* mot *"interesser private kan ha for eksempel i typiske forretningsammenhenger"*, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24. Det er også fremholdt at det kreves *"atskillig mer enn en helt privat interesse"*, jf. NOU 1988:2 s. 19. Dette kan dermed trekke i retning av at helt private interesser og privates interesser i forretningsammenhenger ikke kan subsumeres under *"samfunnsinteresser"*.

I *Goodwin mot Storbritannia*⁵⁸ tjente alle hensyn bak pålegget om vitneplikt bedriftens private interesser for refinansiering, og dermed i en typisk forretningsammenheng. Bedriftens rettigheter og interesser ble subsumert under *"andres rettigheter"*, og viser at også private interesser kan tjene som et legitimt formål. Dermed har denne dommen utvidet formålsvilkåret til å også kunne omfatte andres rettigheter og interesser i private forretningsammenhenger. Disse interessene kan subsumeres under *"samfunnsinteresser"*.⁵⁹

---

⁵⁷ Tilføyd ved lov av 28. juni 2000 nr. 73, jf. Ot.prp.nr.40 (1999-2000).

⁵⁸ *Goodwin v. UK*. Dom av 27. mars 1996.

⁵⁹ Jørgen Aall (2004) *Rettsstat og menneskerettigheter*, s. 231.

4.2.1.4 Personverninteresser

Spørsmålet er om personverninteresser i seg selv kan anses som et legitimt formål for vitneplikt. Vern om *"andres rettigheter"* er et legitimt formål etter EMK artikkel 10 annet ledd, og dette omfatter også retten til *"privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse"* etter EMK artikkel 8. Det samme følger av Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 17. Denne bestemmelsen verner mot *"ulovlige inngrep på ære eller omdømme"*, og tilføyer at enhver har *"rett til lovens beskyttelse mot slike inngrep eller angrep"*. Dette trekker dermed i retning av at personverninteresser kan subsumeres under *"samfunnsinteresser"*.

Dersom anonyme kilder krenker andres personvern ved å gi fortrolige eller feilaktige opplysninger vedrørende deres personlige integritet eller privatlivets fred, kan vitneplikt ha et legitimt formål fordi det er et vern om *"andres rettigheter"*, jf. artikkel 10 annet ledd, jf. artikkel 8. Denne form for personvern hensyn kan subsumeres under *"samfunnsinteresser"*. Det er uttalt i forarbeidene at særlig allmenne interesser i et visst personvern, herunder vern om enkeltpersoners privatliv, fred, omdømme og ære må medregnes som samfunnsinteresser med relevans for vurderingen av om vitneplikt skal pålegges, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

4.2.1.5 Brudd på taushetsplikt

Spørsmålet er om forfølgning og forebygging av brudd på taushetsplikt er et legitimt formål for pålegg om vitneplikt. Utgangspunktet må være at brudd på taushetsplikt krenker *"samfunnsinteresser"* siden taushetsplikt normalt ikke pålegges uten at det foreligger gode grunner for det. Etter EMK artikkel 10 annet ledd er det også oppregnet som legitimt formål for inngrep å *"forebygge at fortrolige opplysninger blir røpet"* (*"for preventing the disclosure of information received in confidence"*). En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at forfølgning og forebygging av brudd på taushetsplikt kan anses som et legitimt formål for å pålegge redaktører og journalister vitneplikt.

Den europeiske menneskerettsdomstolen har avsagt en dom om kildevern hvor formålet med etterforskningen var avdekking av brudd på taushetsplikt, jf. Roemen og Schmit

mot Luxembourg.⁶⁰ Dette ble ansett som et legitimt formål for inngrep etter artikkel 10 annet ledd. I Stoll mot Sveits uttalte EMD at dette er et legitimt formål som omfatter taushetsbelagt informasjon gitt av *"a person subject to a duty of confidence or by a third party and, in particular, as in the present case, by a journalist"*.⁶¹ Dermed er det uten betydning om det er kilden eller journalisten som kan straffes for offentliggjøring av konfidensiell informasjon. Forfølgning og forebygging av brudd på taushetsplikt er et legitimt formål for inngrep som kan subsumeres under *"samfunnsinteresser"*.

Den norske hovedregelen var tidligere at forklaring kunne kreves dersom journalisten hadde fått opplysninger som *"må antas å være gitt ved straffbart brudd på taushetsplikt"*, jf. tidligere strpl. § 125 tredje ledd, fjerde punktum. Med hjemmel i denne regelen påla Høyesterett journalister vitneplikt om kildens identitet i både Rt 1986 s. 1245 (*Hjertettransplantasjon*) og Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*).

Ved lov av 4. juni 1997 nr. 37 ble strpl. § 125 omformulert, og regelen om taushetspliktbrudd ble tatt bort. Denne endringen var ment som en styrking av kildevernet. Straffbart brudd på taushetsplikt skulle ikke ha samme særstilling som tidligere.⁶² Etter lovendringen i 1999 har Høyesterett vurdert spørsmålet om vitneplikt ved straffbart brudd på taushetsplikt i Rt 2002 s. 489 (*Kjendisbedrageri*) og Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*). Begge sakene omhandlet mistanke om straffbart brudd på taushetsplikt innad i politiet, og konklusjonen i begge sakene har vært at journalistene ikke kunne pålegges vitneplikt.

Saken i Rt 2002 s. 489 (*Kjendisbedrageri*) gjaldt spørsmål om vitneplikt på bakgrunn av mistanke om brudd på taushetsplikt innad i politiet. Høyesterett la da til grunn at vilkåret *"vektige samfunnsinteresser"* er oppfylt ved mistanke om brudd på politiets taushetsplikt etter straffeprosessloven § 61a. Det var i den forbindelse tilstrekkelig at grunnlaget for å iverksette etterforskning var tilstede, jf. strpl. § 224 første ledd, og at etterforskning foregår, jf. også Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*). Dermed er vilkåret oppfylt dersom grunnlaget for å iverksette etterforskning på taushetspliktbrudd er tilstede.

---

⁶⁰ Roemen and Schmit v. Luxembourg. Dom av 25. februar 2003.

⁶¹ Stoll v. Switzerland. Storkammeravgjørelse av 10. desember 2007.

⁶² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

4.2.1.6 Terskelhøyden – et utgangspunkt

Forutsatt at det foreligger ”samfunnsinteresser”, er spørsmålet hva som kreves for at den kan anses som ”vektig”. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at samfunnsinteressen må ha en viss tyngde. Det fremkommer av forarbeidene at denne formuleringen er valgt fordi opplysninger som blir offentlig kjent gjennom media, kan ha ulik samfunnsmessig relevans. I tilfeller der den opplysning man søker kilden for, har mindre eller ingen samfunnsmessig relevans, bør det kreves mindre før en samfunnsinteresse anses som tilstrekkelig ”vektig”, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

Det kreves også at samfunnsinteressen gjør seg gjeldende i den konkrete saken. Dette er et utslag av nødvendighetskravet i EMK artikkel 10 annet ledd, og er også forutsatt i forarbeidene. Det avgjørende er ikke samfunnsinteressens vekt i sin brede alminnelighet, men om interessen eller forholdene i det konkrete tilfellet finnes å ha tilstrekkelig vekt, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24. Hensynet til skandinavisk rettsenhet taler her for en streng vurdering for at vilkåret skal kunne anses oppfylt.

4.2.2 Vilkåret ”vesentlig betydning for sakens oppklaring”

Det andre kumulative vilkåret for vitneplikt er at opplysningen er av ”vesentlig betydning for sakens oppklaring”. Dette vilkåret er en ”absolutt forutsetning” for pålegg om identifikasjon av anonyme kilder, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 24.

Problemstillingen er hva som kreves for at identifikasjon av kilden er av ”vesentlig betydning for sakens oppklaring”. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at opplysningen må være relevant, av sentral betydning for sakens oppklaring og eneste praktikable måte å gjennomføre etterforskningen på.⁶³ Denne tolkningen innebærer at vitneplikt er avskåret dersom politiet for øvrig har tilstrekkelige bevis. Det er uttalt i forarbeidene at det ikke er adgang til å pålegge vitneplikt dersom det må antas at saken kan løses ved annen etterforskning. Videre er det påpekt at andre etterforskningsskritt bør utnyttes før det blir tale om vitneplikt for journalister, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 20.⁶⁴

⁶³ Se nærmere om dette: Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 334-335.

⁶⁴ Se også NOU 1988:2 s. 18.

I praksis er ikke vilkåret tolket så strengt som at identifikasjon av kilden må være eneste måte å gjennomføre etterforskningen på. I Rt 2002 s. 489 (*Kjendisbedrageri*) uttalte Høyesterett at loven ikke krever at opplysningen er *"nødvendig for oppklaring av saken"*. Vilkaåret var oppfylt selv om Høyesterett la til grunn at det ville være *"mulig"* å etterforske saken uten at kilden ble identifisert. Imidlertid ble det lagt vekt på at oppklaring av saken ville forutsette avhør av et betydelig antall personer dersom kilden ikke ble identifisert. I tillegg ble det lagt til grunn at det erfaringsmessig har vist seg vanskelig å få avdekket brudd på taushetsplikt gjennom slik etterforskning. Ut fra uttalelsene i denne dommen kreves det dermed ikke at identifisering av kilden er *"nødvendig"* for sakens oppklaring, og heller ikke at oppklaring ikke vil være *"mulig"* uten denne opplysningen. Derimot kreves det at etterforskningen vil vanskeliggjøres hvis kilden ikke blir identifisert.

Spørsmålet i Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*) var om to journalister kunne pålegges å identifisere sine politikilder etter en rekke artikler om et bestemt kriminelt miljø. Vilkaåret om at opplysningen må være av *"vesentlig betydning for sakens oppklaring"* ble utvilsomt ansett som oppfylt. Det var gjennomført en rekke avhør og forsøkt andre tiltak, uten at etterforskningen hadde kommet nærmere en oppklaring. Ettersom den øvrige etterforskningen ikke hadde ført frem, uttalte Høyesterett at det derfor ville ha *"stor betydning for oppklaringen"* om journalistene ble pålagt å identifisere sine kilder til opplysningene. Etter dette forutsetter vilkaåret *"vesentlig betydning for sakens oppklaring"* at annen etterforskning er prøvd og ikke har ført frem. Vilkaåret kan være oppfylt dersom politiet ikke har øvrige bevis og det sannsynliggjøres at identifikasjon av kilden vil kunne være av sentral verdi for oppklaring av saken. Det kreves imidlertid ikke at annen etterforskning ikke vil kunne føre frem eller være totalt nyttesløs, men dersom øvrig etterforskning må anses både som uforholdsmessig ressurskrevende og ha et usikkert resultat, vil vitneplikt kunne være av *"vesentlig betydning for sakens oppklaring"*.

4.3 Den alminnelige regel om vitneplikt

Dersom grunnvilkår for kildevern og to kumulative tilleggsvilkår for vitneplikt er oppfylt, *"kan"* retten pålegge vitneplikt etter en *"samlet vurdering"*. Retten har med andre ord en fakultativ adgang til å pålegge vitneplikt.⁶⁵

---

⁶⁵ Den alminnelige regel om vitneplikt er behandlet i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 20-27.

En naturlig forståelse av ordlyden ”*samlet vurdering*” tilsier at det skal foretas en konkret helhetsvurdering der formålet bak å pålegge vitneplikt veies opp mot hensynet bak å ivareta kildevernet. Det ble understreket av Høyesterett i Rt 1992 s. 39 (*Edderkopp*) at kildevern er utgangspunktet, og at spørsmålet blir om det foreligger ”*sterke nok grunner*” til å oppheve det. I forarbeidene er det også lagt til grunn at det ved alvorlig tvil heller skal falle ut til fordel for at vitneplikt ikke pålegges enn det motsatte, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

Den nasjonale terskelen kan ikke legges lavere enn de krav som stilles etter EMK artikkel 10 om at vitneplikten må være ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*”. En naturlig forståelse av ordlyden ”*nødvendig*” tilsier at det oppstilles et krav om forholdsmessighet.⁶⁶ Den europeiske menneskerettsdomstolen har etter fast praksis tolket vilkåret slik at det ikke trenger å være uunnværlig (”*indispensable*”). Avgjørende er om inngrepet svarer til et tvingende samfunnmessig behov (”*a pressing social need*”). Videre er det i første rekke statene som har ansvaret for å sikre konvensjonsrettighetene. Av den grunn har de et visst skjønnsmessig spillerom for å vurdere nødvendigheten av å pålegge redaktører og journalister vitneplikt (”*margin of appreciation*”).⁶⁷ Det er likevel lagt til grunn at statene bare har ”*a limited margin of appreciation*” ved inngrep i pressefriheten for å vurdere om det foreligger ”*a pressing social need*”.⁶⁸ Statenes skjønnsmargin er dermed særlig snever ved inngrep i pressefriheten.

I *Goodwin mot Storbritannia* tok EMD stilling til hvorvidt en journalists vitneplikt var ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*”.⁶⁹ Journalisten hadde mottatt tips om at en bedrift var i ferd med å søke et betydelig lån på bakgrunn av store økonomiske vanskeligheter. Han kontaktet bedriften for å kontrollere opplysningen og innhente kommentarer. Etter dette fikk bedriften medhold fra nasjonale domstoler på at ingen aviser kunne skrive om saken. I tillegg til publiseringsforbudet fikk journalisten pålegg om vitneplikt. Da han nektet å etterkomme pålegget, fikk han rettergangsbot. Både vitneplikten og rettergangsboten var en krenkelse av EMK artikkel 10.⁷⁰

⁶⁶ Se Jørgen Aall (2004) *Rettsstat og menneskerettigheter*, s. 121-132.

⁶⁷ *Handyside v. UK* av 7. desember 1976 og *Sunday Times V. UK* av 26. april 1979.

⁶⁸ *Stoll v. Switzerland*. Storkammeravgjørelse av 10. desember 2007.

⁶⁹ *Goodwin v. UK*. Dom av 27. mars 1996.

⁷⁰ Se omtale av denne dommen: Erik Møse (2004) *Menneskerettigheter*, s. 474-475 og Jørgen Aall (2004) *Rettsstat og menneskerettigheter*, s. 231.

Det ble uttalt at vitneplikt bare er akseptabelt dersom det kan forsvares av en ”*overriding requirement in the public interest*”. Utgangspunktet er at pålegg om vitneplikt må kunne forsvares av dominerende offentlige interesser. Dette kravet gir uttrykk for en strengere vurdering enn kravet som stilles etter fast praksis om at inngrepet må svare til et tvingende samfunnsmessig behov (“*a pressing social need*”).

Spørsmålet er hvorfor Domstolen kom til at vitneplikten ikke var ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*”. Formålet med vitneplikt var i denne saken vern om bedriften, det vil si ”*andres rettigheter*”. Krenkelsen av artikkel 10 skyldtes at det ikke var tilstrekkelig proporsjonalitet mellom det legitime formål som ble forfulgt og middelet som ble anvendt for å oppnå et slikt formål. I forkant av pålegget om vitneplikt forelå det allerede et rettslig publiseringsforbud som var etterlevd og effektivt. Pålegget om identifikasjon av kilden tjente først og fremst bare til å styrke publiseringsforbudet. De andre hensynene bak vitneplikt var å verne bedriften ved å hindre ytterligere lekkasjer og gi den mulighet til å kvitte seg med en illojal ansatt. Domstolen anså dette som utvilsomt relevante interesser, men de var ikke tilstrekkelig vektige til å begrunne vitneplikt.

Det var sterk dissens i saken (11-7). Dette kan indikere at dommen er uttrykk for et menneskerettslig grensetilfelle for kildevernets rekkevidde for det aktuelle formålet for inngrep. Det kan argumenteres for at terskelen ikke ville vært like høy dersom formålet med inngrepet hadde vært et annet. For eksempel har retten til liv eller retten til rettferdig rettergang normalt tyngre vekt enn hensynet til privates forretningsinteresser. Nødvendighetskravet innebærer at vitneplikt ivaretar et dominerende samfunnsmessig behov. Det var ikke tilfellet i denne konkrete saken.

Det sentrale utgangspunkt fra denne dommen er uansett at vitneplikt må kunne forsvares av en ”*overriding requirement in the public interest*”. Til tross for at dommen kan gi uttrykk for et menneskerettslig grensetilfelle, tyder både uttalelser i forarbeidene, i rettspraksis og i den juridiske teori⁷¹ på at den blir tolket som at den gir uttrykk for et svært sterkt kildevern.⁷²

⁷¹ Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 344: Etter en vurdering av Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) mot praksis fra EMD uttales: ”*Jeg mener derfor at det er overveiende sannsynlig at resultatet i Goodwin-saken hadde blitt annerledes dersom saksforholdet skulle bedømmes etter de norske kildevernreglene.*”

⁷² Se kritisk tolkning av dette: Ragna Aarli (2004) Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern, s. 454-455.

Praksisen fra EMD er i forarbeidene blitt tolket slik at det må foreligge en *”betydelig interesseovervekt”* før kildevernet kan vike til fordel for pålegg om vitneplikt.⁷³ Videre har Høyesterett i Rt 2004 s. 1400 tolket Goodwin-saken slik at det må foreligge *”meget tungtveiende hensyn”* for å pålegge vitneplikt også etter den alminnelige regel i første punktum.

I avsnitt 4.5 blir terskelhøyden nærmere konkretisert for de to vanligste typetilfellene i norsk rett.

4.4 Den presiserende særregelen om vitneplikt

4.4.1 Generelt

Dersom grunnvilkår for kildevern og tilleggsvilkårene for vitneplikt er oppfylt, og kilden har *”avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent”*, kan pålegg om identifikasjon av kilden bare gis når det er *”særlig påkrevd”*.⁷⁴ Denne regelen ble formulert ved lovendringen i 1999⁷⁵, og har enda ikke blitt anvendt i praksis.

4.4.2 Samfunnsmessig betydning

En naturlig forståelse av ordlyden *”samfunnsmessig betydning”* tilsier at opplysningene må omhandle forhold av offentlig interesse. Dette er imidlertid en variabel med skiftende innhold. Opplysningene kan omhandle generelle samfunnsforhold, særlig av politisk eller økonomisk art. Samtidig gir ikke ordlyden grunnlag for å avgrense mot personlige eller private forhold så lenge disse opplysningene kan anses å være av samfunnsmessig betydning.

Kildevernets kjerneområde er tilfeller der media utøver sin rolle som *”kritisk overvåker av offentlig og privat virksomhet”*, og på den måten får avdekket forhold av samfunnsmessig betydning, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29.⁷⁶ Dette indikerer at forhold særlig vil være av samfunnsmessig betydning hvis de kan anses som kritikkverdige eller debattverdige innenfor enten offentlig eller privat virksomhet. Det er dermed av

⁷³ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

⁷⁴ Den presiserende særregelen om vitneplikt er behandlet i Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27-29.

⁷⁵ Lov av 4. juni 1999 nr. 37.

⁷⁶ NOU 1988:2 s. 14

samfunnsmessig betydning hvis det avdekkes forhold om for eksempel myndighetsmisbruk. Innenfor kjerneområdet faller også opplysninger som naturlig faller inn under den ”refererende og informerende journalistiske formen”, jf. NOU 1988: 2 s. 20.

Avdekking av opplysninger om alvorlige straffbare forhold som er ukjent for myndighetene er også av samfunnsmessig betydning. Imidlertid kreves det at den samfunnsmessige betydning av forholdet må fremstå som reell og markert.⁷⁷ For at forholdet skal være markert må det overstige en viss terskel og dermed være et forhold av tilstrekkelig alvorlighetsgrad.

Illustrerende for hva som kreves er Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*) der Høyesterett konkluderte med at opplysningene som var avdekket ikke var av samfunnsmessig betydning. Mediene hadde avslørt detaljer om kommunikasjonskontroll, kodeord, spaning og taktiske overveielser fra politiets etterforskning vedrørende en konkret narkotikasak. Høyesterett anså disse detaljene for å ha begrenset offentlig interesse og i alle fall ingen samfunnsmessig betydning. Disse spesifikke opplysningene hadde i seg selv ikke avdekket forhold av samfunnsmessig relevans, og Høyesterett vurderte derfor ikke saken etter den presiserende særregelen. I den påfølgende konkrete interesseavveiningen ble det imidlertid ansett å ”ha betydning” at artikkelen var ledd i en rekke reportasjer med kritisk og undersøkende journalistikk. Fordi opplysningene inngikk i en sammenheng som hadde avdekket dørvaktenes tilknytning til kriminalitet og politiets passivitet og manglende kontroll, var reportasjene samlet sett innenfor ytringsfrihetens kjerneområde, hvor kildevernet er nær absolutt. Videre la Høyesterett til grunn at i en slik sammenheng må man ”*lettere akseptere at reportasjen i noen grad bringer informasjon som ikke er av samfunnsmessig betydning*”, med den følge at taushetspliktbruddet ikke uten videre leder til pålegg om vitneplikt.

Høyesteretts resonnement i Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*) demonstrerer muligens svakheter i vitnepliktens regeloppbygging. Vurderingen i denne saken var at de konkrete opplysningene var uten samfunnsmessig betydning, men at artikkelen sett i sin større sammenheng hadde samfunnsmessig betydning. Uansett ble det i denne saken lagt stor vekt på at saken befant seg innenfor kildevernets kjerneområde, og at terskelen for pålegg om vitneplikt dermed er svært høy. Dette kan tyde på det er sammenhengen opplysningene inngår

---

⁷⁷ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29.

i som til slutt er avgjørende i den konkrete interesseavveiningen.⁷⁸ Imidlertid er ikke den presiserende særregelen nødvendigvis overflødig. Den presiserer terskelen etter den alminnelige regel, og kan også få selvstendig betydning dersom vilkårene for å anvende den er oppfylt.

4.4.3 Krav til avsløring

En naturlig forståelse av ordlyden *"har avdekket"* tilsier et krav om at opplysningene ikke var kjent fra før. Ordlyden *"var"* tilsier at det ikke er tilstrekkelig dersom kilden bare hadde en intensjon om å avdekke slike forhold. I forarbeidene er det understreket at *"med den særlig høye terskelen for pålegg om vitneplikt"* etter den presiserende særregelen, bør tilfeller der kilden har *"villet"* avdekke forhold, men ikke faktisk gjort det, *"heller bedømmes mer konkret"* etter den alminnelige regel om vitneplikt, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29. Etter dansk rett er det derimot tilstrekkelig at kilden har *"villet"* avsløre slik informasjon. Denne forskjellen tilsier et bedre kildevern etter dansk rett enn etter norsk rett.

Det kreves at opplysningene reelt og rent faktisk førte til avdekking av forhold av samfunnsmessig betydning. Ifølge forarbeidene er det avgjørende tidspunktet for denne vurderingen enten da kilden avdekket opplysningen for journalisten eller da media brakte den videre, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29. Selv om ordlyden isolert sett kan tolkes som at det er et vilkår at kilden har gitt opplysninger som rent faktisk er publisert, tilsier denne presiseringen i forarbeidene at også upubliserte opplysninger omfattes så sant kilden har avdekket opplysninger av samfunnsmessig betydning for journalisten. Det avgjørende er om opplysningen var kjent fra før da kilden avdekket opplysningen for kilden, eller da media brakte den videre.

4.4.4 Terskelhøyden

Forutsatt at kilden har gitt opplysninger som har avdekket forhold det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent, er spørsmålet når vitneplikt om kildens identitet er *"særlig påkrevd"*. En naturlig forståelse av ordlyden *"særlig"* tilsier at terskelen for

---

⁷⁸ Se Ragna Aarli (2004) Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern, s. 461: *"Funksjonen til annet punktum synes etter dette kun å være å legge føringer på den samlede vurderingen som skal skje etter første punktum."*

vitneplikt er svært høy og markert. Videre tilsier ordlyden ”påkrevd” at pålegg om identifikasjon av kilden må anses som nødvendig eller uomgjengelig.

Den presiserende særregelen regulerer kildevernets kjerneområde. Innenfor dette området, er det lagt til grunn at kildevernet bør ha betydelig styrke og være nær absolutt.⁷⁹ Høyesterett har også tolket Goodwin mot Storbritannia⁸⁰ slik at ”kildevernet langt på vei er absolutt” så lenge de opplysninger kilden har gitt er av samfunnsmessig betydning, jf. Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*). Disse uttalelsene kan indikere at kildevernet er nær absolutt, og at muligheten for å pålegge vitneplikt vil være særdeles snever dersom kilden har avdekket forhold av samfunnsmessig betydning.

Spørsmålet er om denne strenge tolkningen må anses som et menneskerettslig krav. Den prinsipielle uttalelsen fra EMD er at vitneplikt bare kan pålegges dersom den kan la seg forsvare av dominerende eller tvingende offentlige interesser (”*overriding requirement in the public interest*”). I Goodwin mot Storbritannia hadde ikke kilden avdekket forhold av samfunnsmessig betydning, og saken var ikke innenfor kildevernets kjerneområde. Denne dommen oppstiller dermed ikke et menneskerettslig krav om at kildevernet må være nær absolutt i tilfeller der det er avdekket forhold av samfunnsmessig betydning.

Etter gjeldende norsk rett er det uansett lagt til grunn at terskelen er svært høy og markert innenfor kildevernets kjerneområde. Det kreves at vitneplikt er nødvendig og uomgjengelig i forhold til det formålet som søkes ivaretatt. Terskelen for vitneplikt etter den presiserende særregelen er etter dette svært høy. Likevel er den ikke absolutt, og i en konkret interesseavveining kan det derfor tenkes at det foreligger en tvingende og dominerende samfunnsinteresse som kan forsvare inngrep i kildevernet. Hensynet til skandinavisk rettsenhet taler imidlertid for at vurderingen bør være svært streng.

---

⁷⁹ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 29.

⁸⁰ Goodwin v. UK. Dom av 27. mars 1996.

4.5 Konkretisering av terskelhøyden

4.5.1 Innledning

I praksis er det særlig to typetilfeller hvor spørsmålet om vitneplikt for redaktører og journalister oftest oppstår. Det er der kilden er mulig informant i en verserende straffesak eller der det er mistanke om brudd på taushetsplikt. Disse to typetilfellene er derfor egnet til å konkretisere terskelhøyden.⁸¹

4.5.2 Kilden er mulig informant i en verserende straffesak

Spørsmålet er hvor høy terskelen er der kilden er en mulig informant i en verserende straffesak. Forarbeidene forutsetter for dette typetilfellet at retten bare i *”særlige unntakstilfeller”* skal pålegge vitneplikt om kildens identitet. Der kilden har gitt opplysninger om begåtte straffbare forhold skal kildevernet være *”nær absolutt”*, enten det bedømmes etter den alminnelige hovedregel om vitneplikt eller etter den presiserende særregelen, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

Et sterkt kildevern i disse sakene er ikke bare negativt for politiets og påtalemyndighetenes reelle muligheter til å generelt oppklare straffbare forhold. Politiet får opplysninger om saken gjennom de opplysningene som blir omtalt i media. Dessuten har journalisten uansett vitneplikt om alle andre forhold ved saken så sant de ikke er egnet til å avsløre anonyme kilders identitet, jf. strpl. § 108. Kildevernutvalget har uttalt at vitneplikt i slike tilfeller, vil kunne resultere i at andre kilder vegrer seg for å gi informasjon til media. På den måten vil politiet ikke engang få den informasjon som den gjennom et sterkt kildevern får tilgang til ved at det straffbare forhold omtales i media, jf. NOU 1988:2 s. 18. Et sterkt kildevern på dette området har derfor betydning for å få kjennskap til straffbare forhold og nærmere opplysninger om dem.⁸²

Terskelen for å pålegge vitneplikt der kilden kan være mulig informant i en verserende straffesak er etter dette svært høy både etter den alminnelige regel og etter den presiserende særregelen.

---

⁸¹ Se Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25-27.

⁸² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

Problemstillingen er i hvilke tilfeller det likevel kan pålegges vitneplikt. Spørsmålet er først om det kan pålegges vitneplikt dersom det viser seg at annen etterforskning ikke leder til en oppklaring av saken. I Rt 1993 s. 982 (*Ulvejakt*) fritok Høyesterett en journalist fra å forklare seg om kilden til informasjon om hvem som på ulovlig vis hadde skutt en ulv. Høyesterett konkluderte med at kildevernets generelt sterke stilling ikke kunne fravikes. Selv om annen etterforskning ikke ledet til oppklaring av saken, ble det ikke pålagt vitneplikt.

Utgangspunktet er at hensyn bak kildevern gjør seg sterkere gjeldende der det er tale om alvorlige forhold enn der det er tale om mindre alvorlige forhold. På bakgrunn av dette er vitneplikt bare aktuelt der *"meget tungtveiende hensyn"* kan oppveie de hensyn som taler for et sterkt kildevern. Videre kan slike *"særlige unntakstilfeller"* først og fremst tenkes der saken omhandler *"særlig samfunnsskadelig virksomhet"* og *"særlig hvis dennes oppklaring kan hindre at samme virksomhet fortsetter i framtid"*. Forarbeidene har nevnt som et eksempel på et slikt unntakstilfelle at vitneplikt kan være nødvendig som en *"siste mulighet"* for å oppklare saken der det for eksempel er tale om *"samfunnsskadelig organisert kriminalitet av ikke uvesentlig omfang eller betydning"*, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

Selv om oppklaring av ulvedrap ble ansett som meget viktig av Høyesterett i Rt 1993 s. 982 (*Ulvejakt*), kan det ikke sidestilles med annen særlig samfunnsskadelig virksomhet eller annen samfunnsskadelig organisert kriminalitet. Høyesterett konkluderte med at det ikke forelå *"tilstrekkelig grunnlag"* for å avvike fra hovedregelen om kildevern i denne saken. Vitneplikt kan likevel være aktuelt og akseptabelt dersom det er nødvendig for å oppklare for eksempel et drap eller en terrorhandling.

Et moment fra forarbeidene er om forklaring fra kilden kan forhindre at den samfunnsskadelige virksomheten fortsetter i fremtiden. Dersom avdekking av kilden har betydning for å avverge fremtidige lovovertridelser eller uønskede hendinger, kan journalisten pålegges å identifisere kilden der han eller hun etter annen lovgivning har plikt til å røpe denne. Det er forutsatt at straffesanksjonerte regler om opplysningsplikt etter straffeloven §§ 139, 172, 387 og andre lignende regler går foran kildevernet og kan medføre vitneplikt.⁸³ Disse tilfellene må regnes som *"særlige unntakstilfeller"* fra kildevernet.

---

⁸³ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 27.

Forebygging og forhindring av særlig samfunnsskadelig virksomhet og organisert kriminalitet i fremtiden skiller seg fra den alminnelige begrunnelse bak hensynet til effektiv retts håndhevelse om allmenn- og individualpreventive hensyn. Problemstillingen om vitneplikt for ”*særlige unntakstilfeller*” vil dermed først og fremst kunne være aktuell dersom det gis informasjon om alvorlig kriminalitet, alvorlig gjengkriminalitet eller terrorisme. Det foreligger foreløpig ikke norsk rettspraksis om denne avveiningen, og spørsmålet er ikke utdypet i forarbeidene. I disse sakene vil dermed den konkrete helhetsvurderingen bero på en interesseavveining mellom grunnleggende demokratihensyn, ytringsfrihet og kildevern, mot hensynet til den offentlige eller nasjonale trygghet og sikkerhet.

4.5.3 Mistanke om brudd på taushetsplikt

Opplysninger publisert av media kan skape mistanke om at kilden har begått et straffbart brudd på taushetsplikt. Problemstillingen er hvor høy terskelen er for å pålegge vitneplikt etter gjeldende rett i dag. Sentrale momenter i den konkrete interesseavveiningen er hvor alvorlig pliktbruddet er i seg selv, hvilke hensyn som taler for en effektiv forfølgning av bruddet på taushetsplikten, sakens art, den samfunnsmessige relevans det har å offentliggjøre de røpede opplysninger, samt de hensyn som i alminnelighet taler for kildevern, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 25.

Den europeiske menneskerettsdomstolen har avsagt en dom om kildevern hvor formålet med etterforskningen var avdekking av brudd på taushetsplikt. Det er Roemen og Schmit mot Luxembourg.⁸⁴ Det var iverksatt etterforskning for å avdekke taushetspliktbrudd hos offentlige tjenestemenn etter at journalisten Roemen hadde publisert en artikkel om en minister som angivelig var funnet skyldig i merverdiavgiftsbedrageri. Påtalemyndigheten hadde fått ransakelsestillatelse i journalistens hjem, i avisredaksjonen og på kontoret til advokaten hans.

I vurderingen av om inngrepet var ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*” etter EMK artikkel 10 annet ledd, la EMD vekt på at emnet hadde generell interesse (*”a subject of general interest”*). Videre ble det lagt vekt på at påtalemyndigheten kunne ha funnet kilden på andre og mindre inngripende måter enn gjennom ransakelse av hans hjem og i avisredaksjonen. Det var således ikke proporsjonalitet mellom formålet om avsløring av

⁸⁴ Roemen and Schmit v. Luxembourg. Dom av 25. februar 2003.

taushetspliktsbrudd og virkemiddelet ransakelse. Inngrepet var av en slik styrke, at domstolene enstemmig fant at kildevernet og EMK artikkel 10 var krenket. Det ble lagt vekt på at myndighetene ikke hadde sannsynliggjort at saken kunne oppklares på andre og mindre inngripende måter enn gjennom ransakelse i hjemmet og i avisredaksjonen i Roemen og Schmit mot Luxembourg. Et sentralt moment for at vitneplikt skal kunne anses som "nødvendig" er etter dette om påtalemyndigheten kan etterforske taushetspliktbruddet på andre måter. For at inngrep i kildevernet skal være "nødvendig" må det være sannsynliggjort at saken ikke kan oppklares ved annen og mindre inngripende etterforskning.

Saken i Rt 1986 s. 1245 (*Hjertettransplantasjon*) gjaldt mistanke om brudd på taushetsplikt blant ansatte på et sykehus. Journalisten ble pålagt vitneplikt. Bakgrunn for saken var at en avis under overskriftene "*Her fraktes et hjerte*" og "*B's hjerte reddet liv*" beskrev hvordan en 16 år gammel navngitt gutt som døde på et sykehus etter en trafikkulykke, donerte hjertet sitt. Navnet på gutten ble publisert mot de pårørendes vilje. Det var mistanke om at opplysningene hadde fremkommet ved straffbart taushetspliktbrudd.

Spørsmålet er om Rt 1986 s. 1245 (*Hjertettransplantasjon*) ville ført til samme resultat etter gjeldende rett i dag. Et sentralt moment er hvor alvorlig taushetspliktbruddet er i seg selv. Tyngden og alvorlighetsgraden av hensyn bak taushetspliktregler er varierende, og det kan tenkes tilfeller der brudd på taushetsplikt har konsekvenser som ikke kan bedømmes som alvorlig. Derimot fremhevet Kildevernutvalget særlig "*brudd på taushetsplikt om opplysninger som kan skade rikets sikkerhet og helse- og sosialarbeideres brudd på yrkesmessig taushetsplikt om personlige forhold*" som mer alvorlige taushetspliktbrudd, jf. NOU 1988: 2 s. 17. Taushetspliktbrudd av ansatte ved et sykehus om så personlige forhold som i denne dommen, kan derfor trekke i retning av at pliktbruddet må anses som alvorlig. Overholdelse av taushetsplikt blant ansatte på et sykehus er viktig av hensyn til det fundamentale tillitsforhold mellom pasienter, pårørende og sykehusets ansatte. For å forebygge slike tillits- og taushetsbrudd anså Høyesterett det av preventive grunner som meget viktig å forfølge og avdekke dem.

Videre la Høyesterett vekt på at den konkrete reportasjen ikke avdekket kritikkverdige forhold, og at opplysningen om guttens navn ikke hadde samfunnsmessig relevans. Personvern hensynet var dermed mer tungtveiende enn de generelle hensyn bak kildevern. Denne løsningen er i samsvar med uttalelser fra forarbeidene om terskelhøyden. Det er blant

annet uttalt at i tilfeller der de opplysninger kilden har gitt klart og markert er uten samfunnsmessig relevans, skal det forholdsvis mindre til før vitneplikt pålegges, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26. Forholdet ville dermed blitt bedømt etter den alminnelige regel om vitneplikt, hvor terskelen er noe lavere enn etter den presiserende særregelen.

Det kan etter dette synes som at resultatet ville blitt det samme etter gjeldende rett i dag. Dette er også lagt til grunn av Justisdepartementet, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26.⁸⁵ Avgjørelsen i Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) ble også avsagt før lovendringen i 1999, og resultatet var at journalisten ble pålagt vitneplikt. Det fremkommer ikke av forarbeidene om resultatet kan anses som gjeldende rett i dag.⁸⁶

Spørsmålet er om Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) ville ført til samme resultat etter gjeldende rett i dag. Bakgrunn for saken var at Dagbladet fra politikilder hadde fått tak i en usladdet plakat over kriminelle gjengangere som skulle brukes internt i politiet. Plakaten ble publisert med fornavn, fødselsår, og en betydelig del av ansiktet som kunne gi god mulighet for gjenkjennelse. Høyesterett la vekt på personvern hensyn, oppklaringen av saken og betydningen av politiets taushetsplikt generelt, og konkluderte derfor med at kildevern måtte vike til fordel for pålegg om vitneplikt.

I forarbeidene er det lagt til grunn at vitneplikt skal være forbeholdt de mer ekstraordinære brudd på taushetsplikt som for eksempel kildens offentliggjøring av statshemmeligheter, hvor kilden ved grovt misbruk av sin stilling har utlevert opplysninger om menneskers privatliv, samt taushetspliktsbrudd som setter folks personlige sikkerhet i fare, eller som spolerer oppklaringsmuligheter i straffesaker.⁸⁷ Selv om det er beklagelig og alvorlig at politiet bryter sin taushetsplikt, kan ikke utlevering av denne plakaten sidestilles med noen av disse eksemplene som er nevnt i forarbeidene. Dette kan trekke i retning av at saken ikke vil ført til samme resultat etter gjeldende rett i dag. I juridisk teori har det også blitt tatt til orde for at vitneplikten bør reserveres for de mer ekstraordinært grove

---

⁸⁵ Ragna Aarli (2004) Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern, s. 460: "Pålegget om vitneplikt som ble gitt av Høyesterett i Hjertettransplantasjonssaken i Rt 1986-1245 representerer derimot, etter mitt skjønn, et legitimt avvik fra hovedregelen om kildevern, også etter dagens standard." Se også Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 333.

⁸⁶ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26.

⁸⁷ Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26.

taushetspliktbrudd.⁸⁸ I Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) var de gitte opplysningene mindre alvorlige og representerer et mer ordinært taushetspliktbrudd.

Etter praksis fra EMD er ikke inngrep i kildevernet ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*” dersom påtalemyndigheten kan etterforske forholdet på andre måter.⁸⁹ Mye taler for at taushetspliktbrudd innad i politiet skiller seg fra taushetspliktbrudd i andre offentlige institusjoner. Forskjellen er først og fremst at påtalemyndigheten i disse tilfellene etterforsker taushetspliktbrudd i egne rekker. Det er dermed rimelig å forvente at disse taushetspliktbruddene kan forebygges og forfølges på andre måter enn å pålegge redaktører og journalister vitneplikt. Politiet er ment å både ha instruksjonsmyndighet og kontroll over egne ansatte. Etter alminnelig rettsoppfatning bør terskelhøyden være enda høyere enn ellers før vitneplikt pålegges i disse sakene. Høyesterett påla heller ikke vitneplikt i Rt 2002 s. 489 (*Kjendisbedrageri*) og Rt 2004 s. 1400 (*Dørvakter*) som begge omhandlet taushetspliktbrudd innad i politiet. Dette kan derfor trekke i retning av at terskelen er enda høyere for at pålegg om vitneplikt i etterforskning av mulig brudd på taushetsplikt hos politiet, er ”*nødvendig i et demokratisk samfunn*”, jf. EMK artikkel 10 annet ledd.⁹⁰ Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) ville etter dette antagelig ikke ført til vitneplikt for journalisten etter gjeldende rett i dag.⁹¹

Terskelen for vitneplikt er noe lavere ved oppklaring av taushetspliktbrudd enn der kilden søkes avdekket som mulig informant i en straffesak. Spørsmålet er videre hvor terskelen legges dersom kilden har gitt opplysninger som har samfunnsmessig relevans, og forholdet bedømmes etter den presiserende særregelen. Justisdepartementet har presisert at dersom kildens opplysninger er av samfunnsmessig relevans, bør vitneplikt bare aksepteres ved meget alvorlige brudd på taushetsplikt.⁹² Til sammenligning er kildevernet i dansk rett etter ordlyden absolutt dersom det foreligger mistanke om brudd på taushetsplikt, og kilden har villet avdekke kritikkverdige forhold av samfunnsmessig betydning.⁹³ At kildevernet i disse tilfellene skal være absolutt er lagt til grunn i dansk underrettspraksis⁹⁴, men spørsmålet

⁸⁸ Ragna Aarli (2004) Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern, s. 462.

⁸⁹ Roemen and Schmit v. Luxembourg.

⁹⁰ Ragna Aarli (2004) Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern, s. 452: ”*Sterke reelle hensyn taler videre for at når politiet i egenskap av SEFO trenger hjelp til å avsløre sine egne utro tjenere, må denne hjelpen søkes annet steds enn hos den fjerde statsmakt*”.

⁹¹ Dette imøtegår dermed Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet, s. 343-344: Han mener at Rt 1995 s. 1777 (*Gjengangerplakat*) ikke er innenfor menneskerettskonvensjonens rammer.

⁹² Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26.

⁹³ Retsplejeloven § 172 stk 6.

⁹⁴ UfR 2002.1586V (*Birgit Rostrup*).

er ikke avklart av dansk Høyesterett. Ved brudd på taushetsplikt har Danmark dermed et bedre kildevern dersom kilden har villet avdekke forhold av samfunnsmessig relevans. Hensynet til skandinavisk rettsenhet kan derfor tale for en streng tolkning også i norsk rett dersom forholdet bedømmes etter den presiserende særregelen.

5. Virkninger av vitneplikt

5.1 Ansvar for ytringens lovlighet

Kildevern er ikke det samme som ansvarsfri publisering. Journalisten eller redaktøren som fronter ytringen fra en anonym kilde i det offentlige rom, kan holdes ansvarlig dersom ytringen er ulovlig. Det objektive redaktøransvaret i straffeloven § 431 eller det objektive erstatningsansvar i skadeserstatningsloven § 3-6 annet ledd kan lede til ansvar.⁹⁵

Bakgrunnen for dette er at media som videreformidler av andres ytringer, ikke bør kunne påberope seg kildevernsreglene uten samtidig å påta seg ansvaret for ytringens lovlighet. Uten disse reglene ville den fornærmede i en del tilfeller stå uten en ansvarlig å forholde seg til, jf. St.meld.nr.26 (2003-2004) s. 165, høyre spalte.⁹⁶ Det er uttalt av EMD i Stoll mot Sveits at journalister til tross for deres grunnleggende rolle i demokratiet, ikke kan *”be released from their duty to obey the ordinary criminal law”*.⁹⁷ I denne saken var det ikke en krenkelse av EMK artikkel 10 at en journalist ble idømt bot for å ha offentliggjort konfidensielle offentlige forhandlinger.

Media kan derfor ikke påberope seg ansvarsfrihet som formidler når de benytter anonyme kilder.⁹⁸ I Rt 2003 s. 928 (*Tønsberg Blad*) kom Høyesterett til at avisen hadde fremsatt en usann ærekrenkende beskyldning om faktiske forhold.⁹⁹ Det ble uttalt at *”Selv om bruk av anonyme kilder er et anerkjent virkemiddel i moderne journalistikk, vil kravet til aktsomhet skjerpes ved slik kildebruk. Det må videre i en slik situasjon i betydelig grad være avisens risiko om de faktiske opplysninger som bringes, viser seg å være usanne.”* Det er med andre ord media som er ansvarlig for ytringens lovlighet.¹⁰⁰

En krenkelse av privatlivets fred kan dermed få tilstrekkelig forebyggende eller eventuelt reparerende virkning gjennom straffe- eller erstatningsbestemmelser mot medieorganet, redaktøren eller andre medarbeider. I slike tilfeller bør ikke kildevernet settes

⁹⁵ Se Kyrre Eggen (2002) Ytringsfrihet s. 315.

⁹⁶ Se Kyrre Eggen (1999) Journalistisk formidling av ærekrenkende ytringer.

⁹⁷ Stoll v. Switzerland. Storkammeravgjørelse av 10. desember 2007.

⁹⁸ Annerledes ved bruk av åpne kilder: se Jon Wessel-Aas (2003) Ikke skyt pianisten – om pressens videreformidlingsrett.

⁹⁹ Resultatet var imidlertid krenkelse av EMK artikkel 10 da EMD vurderte saken, jf. Tønsbergs Blad AS and Haukom v. Norway av 1. januar 2007. Vurderingen av hvem som har ansvar for ytringens lovlighet ved bruk av anonyme kilder ble imidlertid ikke tilsidesatt.

¹⁰⁰ Dette støttes også opp av EMD i Stoll v. Switzerland. Dom av 10. desember 2007.

til side uten at den aktuelle publiseringen klart og markert faller utenfor det samfunnsmessig relevante, jf. Ot.prp.nr.55 (1997-1998) s. 26. Utgangspunktet og hovedregelen er at det er media som skal holdes ansvarlig for ytringens lovlighet når opplysningene er gitt av en anonym kilde.

5.2 Håndhevingsproblemet

I mediekretser forventes det til at redaktører og journalister skal nekte å etterkomme pålegg om vitneplikt. Journalistiske normer og yrkesetikk samsvarer dermed ikke med rettsreglene om redaktørers og journalisters vitneplikt. I den grad rettsreglene gir adgang til vitneplikt, oppstår det et håndhevingsproblem.¹⁰¹ Journalister kan ikke tvinges til å forklare seg når de nekter, men nektelse av å avgi forklaring blir møtt med sanksjoner. Det kan da være aktuelt med rettergangsbot etter domstolloven § 206 og fengslig forvaring etter strpl. § 137. I begge sakene hvor retten har pålagt vitneplikt, er redaktøren eller journalisten ilagt rettergangsbot på kr. 20 000,-, jf. Rt 1987 s. 910 (*Hjertetransplantasjon*) og Rt 1996 s. 1164 (*Gjengangerplakat*). Medias nektelse av å etterkomme pålegg om vitneplikt innebærer dermed at pålegget i praksis ikke får tilsiktet rettsvirkning.

---

¹⁰¹ Se Bjørn Stordrange (1984) *Massemedia og rettspleien*. Er det behov for regler om Contempt of Court?

6. Avsluttende kommentar

Det er i samsvar med nasjonal, skandinavisk og internasjonal rett, at journalister og redaktører i særlige unntakstilfeller kan pålegges vitneplikt. Ytringsfriheten og kildevernet står i utgangspunktet sterkt. Dette understrekes av at kildevernet er beskyttet både av Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Kildevernet gjelder likevel ikke ubegrenset, men adgangen til å gjøre unntak må regnes for å være en snever sikkerhetsventil. Denne adgangen til å gjøre unntak er av lovgiver blitt ansett for nødvendig slik at det i konkrete tilfeller kan tas hensyn til mer tungtveiende samfunnsinteresser.

Samfunnet er bygget på respekt for lover og de verdier som disse er tuftet på. Når loven ikke gir et absolutt kildevern, og domstolene i ytterst få tilfeller pålegger vitneplikt, er det nødvendig for en vedvarende trygg rettstilstand at mediekretser respekterer rettens påbud. Johs Andenæs har skrevet følgende om dette: *”Mye vil ha mer. Pressen har innkassert den prinsipielle godkjenning av retten til å dekke kilden, men vil ikke kjennes ved forutsetningen for denne godkjenning: Plikten til å bøye seg for rettens avgjørelse... Også presseorganer som i enhver annen sammenheng understreker borgernes forpliktelse til å rette seg etter en lov vedtatt i demokratiske former, selv om man er personlig uenig i loven, gir uttrykkelig eller stilltiende sin tilslutning til den oppfatning at dette gjelder for alle andre, bare ikke for pressefolk.”*¹⁰² Den største hindringen for at kildevernreglene skal fungere til demokratiets beste er i dag ikke et utilfredsstillende regelverk eller for streng rettshåndhevelse, men medienes manglende vilje til å etterleve demokratiets spilleregler.

---

¹⁰² Johs Andenæs (1973) Redaktører, journalister og vitneplikt, s. 338.

7. Kilderegister

7.1 Lov og forarbeider

1814 Grunnloven

Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814 nr. 00

- **St.meld.nr.26 (2003-2004)**
Om endring av Grunnloven § 100
- **St.meld.nr.42 (1999-2000)**
Om endring av Grunnloven § 100
- **NOU 1999:27**
Utredning Ytringsfrihetskommisjonen: *"Ytringsfrihed bør finde Sted"*

1902 Straffeloven

Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10

1969 Skadeserstatningsloven

Lov om skadeserstatning av 13. juni nr. 26

1981 Straffeprosessloven

Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25

- **Ot.prp.nr.40 (1999-2000)**
Tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier m.v.
- **Besl.O.nr.34 (1998-1999)**
- **Inst.O.nr.28 (1998-1999)**
Innstilling fra Justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovene m.m. Kildevern og offentlighet i rettspleien
- **Ot.prp.nr.55 (1997-1998)**
Kildevern og offentlighet i rettspleien
- **NOU 1988:2**
Kildevern og offentlighet i rettspleien
- **Inst.O.nr.72 (1984-1985)**
- **Ot.prp.nr.53 (1983-1984)**
Ikraftsetting og endring av den nye straffeprosessloven

- **Inst.O.nr.37 (1980-1981)**
- **Ot.prp.nr.35 (1978-1979)**
Rettergangsmåten i straffesaker

1999 Menneskerettsloven

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30

- **Ot.prp.nr.3 (1998-1999)**
Om lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

1999 Personopplysningsloven

Lov om behandling av personopplysninger av 14. april 2000 nr. 31

2005 Tvisteloven

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister av 17. juni 2005 nr. 90

- **Ot.prp.nr.74 (2005-2006)**
Endringer i straffeprosessloven og andre lover
- **Ot.prp.nr.51 (2004-2005)**
Mekling og rettergang i sivile tvister
- **NOU 2001:32**
"Rett på sak"

7.2 Norsk Retts Tidende

- Rt 2004 s. 1400 *Dørvaktkjennelsen*
- Rt 2003 s. 928 *Tønsberg Blad*
- Rt 2003 s. 28 *Medielinjesaken*
- Rt 2002 s. 489 *Kjendisbedragerisaken*
- Rt 2001 s. 837 *Drapsetterforskningssaken*
- Rt 2000 s. 531 *Siktet journalist-saken*
- Rt 2000 s. 234 *Motorsykkelsaken*
- Rt 1999 s. 532 *Notatblokksaken*
- Rt 1997 s. 1734 *Basehoppkjennelsen*
- Rt 1997 s. 869 *Munch-saken*
- Rt 1996 s. 1375 *Motorsykkelsaken*
- Rt 1996 s. 1164 *Gjengangerplakatsaken* **(Rettergangsbot)**
- Rt 1996 s. 180 *Skattesaken*
- Rt 1995 s. 1777 *Gjengangerplakatsaken* **(Vitneplikt)**
- Rt 1995 s. 1166 *Lydbåndsaken*
- Rt 1995 s. 147 *Veitrafikksaken*
- Rt 1993 s. 982 *Ulvejaktsaken*
- Rt 1992 s. 407 *Filmmaterialesaken*
- Rt 1992 s. 39 *Edderkoppsaken*
- Rt 1987 s. 910 *Hjertetransplantasjonssaken* **(Rettergangsbot)**
- Rt 1986 s. 1245 *Hjertetransplantasjonssaken* **(Vitneplikt)**
- Rt 1976 s. 1219 *Bill.mrk.-kjennelsen*

7.3 Internasjonale rettskilder

7.3.1 Den europeiske menneskerettsdomstolen

- Stoll v. Switzerland. Dom av 10. desember 2007. Appl. no. 69698/01.
- Tonsbergs Blad AS and Haukom v. Norway. Dom av 1. januar 2007. Appl. no. 510/04.
- Roemen and Schmit v. Luxembourg. Dom av 25. februar 2003. Appl. no. 51772/99.
- Goodwin v. UK. Dom av 27. mars 1996. Appl. no. 17488/90.
- BBC v. UK. Avvisningskjennelse av 18. januar 1996. Appl. no. 25798/94.
- Sunday Times v. UK. Dom av 26. april 1979. Appl. no. 6538/74.
- Handyside v. UK. Dom av 7. desember 1976. Appl. no. 5493/72.

7.3.2 Svenske rettskilder

- Yttrandefrihetsgründlagen av 14. november 1991 nr. 1469
- Regeringsformen av 28. februar 1974 nr. 152
- Tryckfrihetsförordningen av 5. april 1949 nr. 105

7.3.3 Danske rettskilder

- Retsplejeloven av 23. oktober 2007 nr. 1261
- Medieansvarsloven av 9. februar 1998 nr. 85
- Justisministerens lovforslag nr L 132.1990.91
- UfR 2002.1586V (Birgit Rostrup)

7.4 Litteratur

- Andenæs (2000)**   **Johs Andenæs. Norsk Straffeprosess, Bind I.**
Universitetsforlaget, tredje utgave 2000.
- Andenæs (1973)**   **Johs Andenæs. Redaktører, journalister og vitneplikt.**
Lov og Rett 1973 s. 337.
- Benneche (1974)**   **Gerd Benneche (redigert). Anonymitetsretten: en
orientering om rettsreglene, redaktøransvaret og pressens
syn på beskyttelse av kildene.**
Norsk Presseforbund 1974
- Bjerke (1996)**   **Hans Kristian Bjerke og Erik Keiserud. Straffeprosessloven,
Bind I.**
Tano Aschehoug, andre utgave 1996.
- Eggen (2002)**   **Kyrre Eggen. Ytringsfrihet.**
Cappelen Akademisk forlag, 2002. Avhandling (dr. juris) –
Universitetet i Oslo.
- Eggen (1999)**   **Kyrre Eggen. Journalistisk formidling av ærekrenkende
ytringer.**
Kritisk Juss 1999 s. 209.
- Høgetveit (1992)**   **Einar Høgetveit. Massemedienes kildevern. Noen
refleksjoner med bakgrunn i Høyesteretts kjennelse i
Edderkopp-saken.**
Lov og Rett 1992 s. 567-582
- Kjølbro (2007)**   **Jon Fridrik Kjølbro. Den europeiske
menneskerettighedskonvention – for praktikere.**
København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, andre utgave
2007.
- Konow (1989)**   **Berte-Elen Konow. Pressens anonymitetsrett.**
Særavhandling, Universitetet i Bergen, 1989. Veileder:
Professor dr. juris Henry John Mæland.
- Lindahl (1999)**   **Ina Cathrine Lindahl. Pressens kildevern.**
Særavhandling, Universitetet i Oslo, 1999. Veileder: Kyrre
Eggen.
- Mæland (2006)**   **Henry John Mæland. Kort prosess. En innføring i den sivile
rettergang etter tvisteloven.**
Justian AS, første utgave 2006.
- Møse (2004)**   **Erik Møse. Menneskerettigheter**
Cappelen akademisk forlag, første utgave 2002, tredje opplag
2004

- Paraschos (1998)** **Emmanuel E. Paraschos. Media Law and Regulation in the European Union. National, Transnational and U.S. Perspectives.**
Iowa State University Press / Ames 1998.
- Rabben (1999)** **Jon Rabben. Pressens kildevern.**
Særavhandling, Universitetet i Tromsø, 1999. Veileder:
Høyesterettsdommer Jens Edvin A. Skoghøy.
- Schaumberg-Müller (2003)** **Sten Schaumberg-Müller. Presseret.**
Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2003.
- Stordrange (1984)** **Bjørn Stordrange. Massemedia og rettspleien. Er det behov for regler om Contempt of Court?**
Lov og Rett 1984 s. 133.
- Wessel-Aas (2003)** **Jon Wessel-Aas. Ikke skyt pianisten – om pressens videreformidlingsrett.**
Lov og Rett 2003 s. 421.
- Øy (1994)** **Nils E. Øy. Anonymitetsrett og kildevern.**
Institutt for Journalistikk. 1994.
- Aall (2004)** **Jørgen Aall. Rettsstat og menneskerettigheter.**
Fagbokforlaget, første utgave 2004.
- Aarli (2004)** **Ragna Aarli. Dørvaktkjennelsen – et understatement om pressens kildevern.**
Tidsskrift for strafferett 2004 nr. 4 s. 452.